

Proxima

*Beleving en verbetering van de arbeidssituatie van
gezinsverzorgenden in Vlaanderen*

Wendy Ver Heyen, Anneleen Forrier, Tom Vandenbrande

12/2003

Hoger instituut
voor de arbeid

INHOUD

Hoofdstuk 1 / Inleiding	1
Hoofdstuk 2 / Toestand Gezinszorg in Vlaanderen	3
1. Thuiszorg	3
1.1 Wat is thuiszorg?	3
1.2 Betrokkenen bij de thuiszorg	4
1.2.1 Informele zorgverleners	4
1.2.2 Professionele thuiszorgvoorzieningen	4
1.3 Doel en werkingsprincipes professionele thuiszorg	9
2. Diensten voor gezinszorg	9
2.1 Wat is (een dienst voor) gezinszorg?	10
2.2 Voorwaarden betreffende de hulp- en dienstverlening	10
2.3 Actoren in de gezinszorg	11
2.3.1 Twee categorieën naargelang de beheersinstantie	11
2.3.2 Enkele concrete diensten voor gezinszorg	11
2.4 Evolutie van de gezinszorg	13
2.5 Personeelsleden in de diensten gezinszorg	14
2.5.1 Voorwaarden betreffende het personeel	14
2.5.2 Tewerkgestelde personeelsleden	15
3. Programmatie, erkenning en financiering van diensten voor gezinszorg	15
3.1 Wie is bevoegd voor gezinszorg in Vlaanderen?	15
3.2 Programmatie	15
3.3 Erkenning	16
3.4 Financiering	16
3.4.1 Subsidies Vlaamse Gemeenschap	17
3.4.2 Cliëntbijdrage	19
3.4.3 Lokale besturen	20
3.4.4 Fonds sociale maribel	21
4. Cliënten gezinszorg	22
4.1 Doelgroep gezinszorg	22
4.2 Gezinnen versus bejaarden	22
4.3 Aantal cliënten en intensiteit gezinszorg	23

4.4	Clïenteel Familiehulp	24
4.4.1	Gezinnen versus bejaarden	24
4.4.2	Leeftijd	25
4.4.3	Gezinssamenstelling	25
4.4.4	Zorgbehoevendheid	26
4.4.5	Intensiteit hulp op jaar- en op weekbasis	26
4.4.6	Duur van de hulpverlening	27
4.4.7	Redenen van hulp	28
4.4.8	Niet-geholpen cliënten	28
4.4.9	Aanwezigheid van mantelzorgers en andere hulpverleners	29
4.4.10	Hulp op onregelmatige uren	29
5.	Verzorgenden in de gezinszorg	29
5.1	Statuut van de verzorgende	30
5.2	Kwalificatieprofiel verzorgende	30
5.2.1	Wettelijke vereisten	30
5.2.2	Onderwijstrajecten	31
5.3	Beroepsprofiel verzorgende	34
5.4	Karakteristieken verzorgenden	35
5.4.1	Statuut	35
5.4.2	Aantal en voltijdse equivalenten	35
5.4.3	Deeltijdse tewerkstelling	38
5.4.4	Loopbaanonderbreking	38
5.4.5	Leeftijd	39
5.4.6	Anciënniteit	40
5.4.7	In- en uitstroom	41
5.4.8	Geslacht	41
5.4.9	Provincie	41
5.4.10	Opleiding	42
6.	Omkadering van de sector gezinszorg	42
6.1	Sectoraal overleg	43
6.2	Fondsen	43
6.2.1	Vzw Vesofoc-Afosoc	43
6.2.2	Fonds sociale maribel voor de diensten voor gezinszorg	43
6.2.3	Vormingsfonds gezinszorg Vlaamse Gemeenschap	44
6.3	Verenigingen, confederaties en instituten	45
6.3.1	Vereniging van de diensten voor gezins- en bejaardenhulp van de Vlaamse Gemeenschap	45
6.3.2	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten	45
6.3.3	Vlaamse Confederatie van Social Profit Ondernemingen	46
6.3.4	Vlaams Instituut voor Vorming en Opleiding in de social profit (vzw VIVO)	46

Bijlage 1 / Lijst van de door de Vlaamse Gemeenschap erkende en gesubsidieerde diensten voor gezinszorg 2003	49
---	-----------

Bibliografie	59
---------------------	-----------

HOOFDSTUK 1

INLEIDING

De belangstelling voor thuiszorg is de laatste jaren sterk toegenomen en de vraag naar thuiszorg neemt nog altijd toe. Enerzijds zorgen de vergrijzing van de bevolking en de stijgende vraag naar zelfbeschikkingsrecht vanuit de cliënten voor een toenemende vraag naar thuiszorg (SERV, 2003). Daarnaast spelen economische factoren een belangrijke rol. Men probeert de uitgaven van de gezondheidszorg te beheersen en een rem te zetten op de overconsumptie van de geneeskunde. Thuiszorg vormt dus een alternatief voor de dure intramurale opvang in ziekenhuizen, rust- en verzorgingstehuizen en rusthuizen (Werkgroep Thuisverzorgers, 1999). Aangezien de mantelzorg de laatste decennia afnam, wordt nu sneller beroep gedaan op professionele thuiszorgvoorzieningen. De diensten voor gezinszorg, waarop deze studie gericht is, vormen één van de betreffende professionele thuiszorgvoorzieningen.

Aangezien ook de gezinszorg in volle expansie is, stijgt het aantal arbeidsplaatsen voor verzorgenden in de gezinszorg. Het beroep van verzorgende wordt echter nu reeds door de VDAB gecatalogeerd als een knelpuntberoep. Om nu en in de toekomst voldoende geschikte verzorgenden aan te trekken en te behouden voor de gezinszorg, is het belangrijk om de kwaliteit van de arbeid te bewaken en zo nodig te verbeteren.

Het doel van dit project is dan ook de kwaliteit van de arbeid van de gezinsverzorgenden in België te onderzoeken en aanbevelingen te doen om deze te verbeteren. Dit met de bedoeling nieuwe werknemers aan te trekken, vroegtijdige uitstroom te voorkomen, de oudere werknemers langer aan het werk te houden en uiteindelijk de kwaliteit en de continuïteit van de zorg te verbeteren.

Het onderzoeksproject bestaat uit drie fasen. De *eerste fase* betreft een onderzoek naar de huidige toestand in de sector van de gezinszorg. Hierbij gaan we eerst kort in op de overkoepelende sector van de thuiszorg. Daarna bekijken we hoe de sector van de gezinszorg in elkaar zit. Hierbij bestuderen we vooral de diensten voor gezinszorg, de cliënten, de gezinsverzorgenden en de omkadering van de sector. In de *tweede fase* van het project bestuderen we de kwaliteit van de arbeid van de gezinsverzorgenden. Hiertoe bevragen we de verzorgenden en de dienstverantwoordelijken van de diensten gezinszorg. We observeren en interviewen tevens een aantal verzorgenden tijdens hun werk. Op basis van de resultaten van

de twee eerste onderzoeksfases wordt in de *laatste onderzoeksfase* een instrument gemaakt met aanbevelingen om de arbeidssituatie in de sector te verbeteren.

Het Hoger Instituut voor de Arbeid (HIVA) van de K.U.Leuven verricht het onderzoek voor Vlaanderen. De faculteit Psychologie van de universiteit van Bergen staat in voor het onderzoek in Brussel en Wallonië. Dit rapport concentreert zich op de bevindingen in Vlaanderen.

De eerste fase van het onderzoek (de toestand in de sector) is ondertussen afgerond. De resultaten hiervan voor Vlaanderen worden gerapporteerd in het eerste hoofdstuk van dit rapport. Momenteel zijn we bezig met de ontwikkeling van de vragenlijsten om de kwaliteit van de arbeid van de gezinsverzorgenden te onderzoeken.

HOOFDSTUK 2

TOESTAND GEZINSZORG IN VLAANDEREN

Alvorens ons te richten op het eigenlijke onderwerp van het onderzoek, zijnde de kwaliteit van de arbeid van verzorgenden in de diensten voor gezinszorg, beschrijven we in dit tweede hoofdstuk de stand van zaken in de sector van de gezinszorg in Vlaanderen. In plaats van ons dadelijk te focussen op de gezinszorg, bespreken we eerste de ruimere sector van de thuiszorg. Vervolgens staan we stil bij de diensten voor gezinszorg. Hierbij gaan we onder andere na wat een dienst voor gezinszorg is en welke actoren een rol spelen in de gezinszorg. Verder bekijken we de programmatie, erkenning en financiering van de diensten gezinszorg. Hierna nemen we de cliënten van de gezinszorg onder de loep. Dit wordt gevolgd door een blik op de basiswerkers van de gezinszorg, zijnde de verzorgenden. Tot slot staan we even stil bij de omkadering van de sector.

1. Thuiszorg

Vooraleer ons toe te spitsen op de gezinszorg, bekijken we in deze paragraaf de ruimere sector van de thuiszorg. We beginnen met een definitie van thuiszorg. We bekijken tevens de verschillende betrokkenen in de thuiszorg en lichten tot slot het doel en de werkingsprincipes van de professionele thuiszorg toe.

1.1 Wat is thuiszorg?

Thuiszorg omvat een breed gamma van uiteenlopende vormen van hulp- en dienstverlening met een preventief, curatief, verzorgend, begeleidend, ondersteunend en/of palliatief karakter, dat verleend wordt door diverse al dan niet professionele hulpverleners. De diverse hulp- en dienstverleningsvormen hebben onderling gemeen dat ze er allen specifiek en complementair op gericht zijn de zorgbehoevende persoon in staat te stellen zich te handhaven in de thuissituatie (Werkgroep Thuisverzorgers, 1999).

1.2 Betrokkenen bij de thuiszorg

In de thuiszorg spelen verschillende partners een rol. Ten eerste is er de zorgbehoevende persoon (ook wel de gebruiker of cliënt genoemd). Deze kan worden bijgestaan door informele zorgverleners en/of professionele thuiszorgdiensten (Werkgroep Thuisverzorgers, 1999). We gaan eerst kort in op de informele zorgverleners en behandelen daarna de verschillende professionele thuiszorgdiensten.

1.2.1 Informele zorgverleners

De groep van de informele zorgverleners bestaat uit mantelzorgers en vrijwilligers.

Volgens het decreet van 14 juli 1998 dat de thuiszorg voor de Vlaamse Gemeenschap regelt, is een *mantelzorger* een persoon die op niet-professionele basis, noch in een georganiseerd verband, hulp en bijstand biedt aan een gebruiker. Het gaat met name om familie, bureu en vrienden. Mantelzorg betreft de thuiszorg die geboden wordt door mantelverzorgers.

Een *vrijwilliger* is volgens het decreet iemand die op vrijwillige basis en onbezoldigd in een georganiseerd verband zijn activiteiten uitvoert. De vrijwilligerszorg betreft op zijn beurt de thuiszorg die geboden wordt door vrijwilligers.

Minstens 290 000 Vlaamse gezinnen verzorgen familieleden thuis. In 1997 werd minstens 75% van het takenpakket in de thuiszorg opgenomen door informele zorgverleners. In 54% van de thuiszorgsituaties komt, behalve de huisarts, geen enkele professionele dienst aan huis en is de familie de enige zorgverstrekker (Dupont, 2003).

1.2.2 Professionele thuiszorgvoorzieningen

In Vlaanderen nemen de professionele thuisverzorgers meer cliënten voor hun rekening dan de instellingen. Volgens het rapport-Jadot, dat de communautaire verdeling van de geldstromen in de federale ziekteverzekering nagaat, wordt in Vlaanderen meer dan de helft van de bejaardenzorg verstekt onder de vorm van (goedkopere) thuiszorg. Van de 37% Vlaamse bejaarden die gebruik maken van de RIZIV-voorzieningen (waaronder de rustoorden, rust- en verzorgingstehuizen en thuisverpleging gerekend worden) doet meer dan de helft een beroep op thuiszorg. In Wallonië en Brussel bedraagt dit respectievelijk 10% en 5%. Het succes van de thuiszorg in Vlaanderen is grotendeels toe te schrijven aan het beperken van het aantal plaatsen in rustoorden (Dupont, 2003).

Naast de diensten voor thuisverpleging bestaan er in Vlaanderen verschillende andere professionele thuiszorgvoorzieningen zoals diensten voor gezinszorg, diensten voor logistieke hulp en aanvullende thuiszorg, dienstencentra (lokaal/regionaal), dagverzorgingscentra en centra voor kortverblijf. Hieronder lichten we deze voorzieningen kort toe. We gaan tevens in op de dienstencheques en de

Samenwerkingsinitiatieven in de Thuiszorg (SIT's). Aan de diensten voor gezinszorg schenken we in deze paragraaf geen verdere aandacht, aangezien de rest van dit hoofdstuk eraan gewijd wordt.

1.2.2.1 *Diensten voor thuisverpleging*

De thuisverpleging is gefocust op verpleging en verzorging. Daarnaast heeft de thuisverpleging taken als het opvolgen van de gezondheidstoestand, het mee toezicht houden op het goede verloop van de behandeling van ziekten en handicaps en advies en voorlichting geven rond de gezondheidstoestand en -zorg. Verder moet de thuisverpleging ook de psychische en sociale toestand van de cliënten monitoren en eventueel psychosociale begeleiding aan cliënten en hun familie bieden (Dupont, 2003).

Thuisverpleging wordt aangeboden door heel wat organisaties. Er zijn privé-diensten die diverse door de Vlaamse Gemeenschap erkende thuisverplegingsinitiatieven hebben. Daarnaast zijn er de zelfstandige verpleegkundigen. In 2001 waren er ongeveer 7 500 thuisverpleegkundigen werkzaam in Vlaanderen. Daarvan zijn er ongeveer 5 125 tewerkgesteld door het Wit-Gele Kruis, de grootste privé-organisatie die thuiszorg aanbiedt. Er zijn ongeveer 1600 zelfstandige thuisverpleegkundigen. De meeste daarvan werken in een samenwerkingsverband (Van Damme & Winters, 2003).

1.2.2.2 *Diensten voor logistieke hulp en aanvullende thuiszorg*

Logistieke hulp en aanvullende thuiszorg wordt in het Besluit van 10 juli 2001 gedefinieerd als de hulp- en dienstverlening aan huis die bestaat uit schoonmaakhulp, klusjeshulp en oppashulp, alsook de daarmee verband houdende algemene psychosociale en pedagogische ondersteuning. Vanaf 1 januari 2001 werden aan de diensten voor logistieke hulp en aanvullende thuiszorg 2 394 VTE toegewezen (Van Damme & Winters, 2003).

Onder *klusjesdiensten* wordt de hulp- en dienstverlening verstaan die bestaat uit werkzaamheden die het onderhoud van de woning en de woonomgeving van de gebruiker tot doel hebben. In 2000 verzorgde 44% van de 308 Vlaamse OCMW's een klusjesdienst (Pacolet et al., 2002b).

Oppashulp houdt de hulp en bijstand in die bestaat uit het bieden van gezelschap en toezicht aan de gebruiker. Dit bij afwezigheid van de mantelzorg of met het oog op een tijdelijke vervanging van de mantelzorg. Hiervoor kan men terecht bij de oppas- en gezelschapsdiensten die georganiseerd worden door onder andere lokale ziekenfondsen, het OCMW en diverse verenigingen (Van Damme & Winters, 2003). Daarnaast waren er in 2001 43 diensten voor oppashulp erkend. Hiervan werden er 31 door een ziekenfonds georganiseerd en geen enkele door een openbaar bestuur.

In Vlaanderen nemen de OCMW's 51% van de dienst *poetshulp* op zich en de vzw's 49%.

1.2.2.3 Dienstencentra

In Vlaanderen zijn er twee soorten dienstencentra: het regionaal en het lokaal dienstencentrum. Het *lokaal dienstencentrum* organiseert activiteiten van algemeen-informatieve, recreatieve en vormende aard. Daarnaast helpt het bij activiteiten van het dagelijks leven, onder andere via warme maaltijden, boodschappen, huishoudelijke klussen, personalarmsystemen of buurthulp (decreet 14/07/1998). De wetgeving voorziet de oprichting van één lokaal dienstencentrum per 15 000 inwoners (bijlage 2 van besluit 18/12/1998). In de praktijk worden lokale dienstencentra vaak georganiseerd door de OCMW's (Dupont, 2003).

Het *regionaal dienstencentrum* (in sommige regio's 'thuiszorgcoördinatiecentra' genoemd) werkt voor een geografisch gebied van 100 000 inwoners (Dupont, 2003). Het ondersteunt de gebruikers van de thuiszorg, de mantelzorgers en de vrijwilligers. Het verstrekt informatie en advies over voorzieningen uit de regio en sociale tegemoetkomingen. Het biedt materiële en immateriële dienstverlening zoals onder andere het uitlenen van hulpmiddelen, de organisatie van personenvervoer en het verlenen van advies bij de aanpassing van de woning. Het regionaal dienstencentrum beschikt over een geactualiseerde databank over de erkende voorzieningen in de regio en sociale tegemoetkomingen (bijlage 3 van besluit 18/12/1998). De regionale dienstencentra worden ingericht door de mutualiteiten (Dupont, 2003). Deze centra worden in de toekomst wellicht afgeschaft en hun activiteiten overgenomen door de lokale dienstencentra (Van Damme & Winters, 2003).

1.2.2.4 Dagverzorgingscentra

Een dagverzorgingscentrum is een instelling die een verzorgingsstructuur aanbiedt die zwaar afhankelijke zorgbehoevende personen overdag opvangt en die de noodzakelijke ondersteuning verschaft voor het bedoud van die personen in hun thuisomgeving. Het betreft een tussenvorm tussen residentiële voorzieningen en de thuiszorg (Van Damme & Winters, 2003). Een dagopvangcentrum moet de gebruiker in de daartoe bestemde lokalen gezinsverzorging en huishoudelijke hulp geven. Dit houdt in: hygiënische en verpleegkundige hulp, activering, ondersteuning en revalidatie, animatie en creatieve ontspanning en psychosociale ondersteuning (decreet 14/07/1998). Een dagverzorgingscentrum moet minimum 7 en maximum 15 verblijfseenheden hebben. In januari 2003 waren er 925 erkende en 1 259 geplande verblijfseenheden (Van Damme & Winters, 2003).

1.2.2.5 Centra voor kortverblijf

Een centrum voor kortverblijf geeft de gebruiker 's nachts of gedurende een beperkte periode verblijf, gezinsverzorging en huishoudelijke verzorging. Conform de dagverzorgingscentra houdt dit hygiënische en verpleegkundige hulp in, alsook activering, ondersteuning en revalidatie, animatie en creatieve ontspanning en psychosociale ondersteuning (decreet 14/07/1998). Het doel van kortverblijf is het thuismilieu te ontlasten van de dagelijkse zorg. Een centrum voor kortverblijf moet minimum 3 en maximum 10 wooneenheden hebben. In januari 2003 waren er 1 493 wooneenheden erkend (Van Damme & Winters, 2003).

1.2.2.6 Dienstencheques

Begin 2003 werden de dienstencheques gelanceerd in Vlaanderen. Hiermee kunnen particulieren thuishulp van huishoudelijke aard kopen bij de hiertoe erkende ondernemingen. Onder thuishulp van huishoudelijke aard worden volgende activiteiten verstaan: poetsen van de woning, wassen en strijken, naaiwerkjes, boodschappen doen en maaltijden klaarmaken. In Wallonië en Brussel kan de dienstencheque daarnaast ook gebruikt worden voor hulp aan huis voor bejaarden, zieken of gehandicapten en in Brussel tevens voor kinderopvang.

De dienstencheque is een initiatief van de federale regering ter bevordering van buurtdiensten en -banen. De maatregel heeft het creëren van arbeidsplaatsen en het bestrijden van zwartwerk als objectieven. Volgende ondernemingen kunnen erkend worden om met dienstencheques te werken: vzw's, commerciële ondernemingen, ziekenfondsen en OCMW's. De prestaties worden uitgevoerd door een niet-werkende werkzoekende (ingeschreven bij de VDAB) die hiervoor ten minste halftijds in dienst wordt genomen met een arbeidsovereenkomst (www.dienstencheque.be). De werknemers moeten dus speciaal voor deze dienstverlening aangeworven worden. Aangezien er geen diplomavereiste is, worden wellicht geen verzorgenden ingeschakeld in het kader van de dienstencheques. Verzorgenden zijn immers geschoolde arbeiders, terwijl de dienstverlening van de dienstencheques ook door ongeschoolde arbeiders kan gebeuren.

In Vlaanderen werden tot nu toe 394 999 dienstencheques aangevraagd, waarmee 1 482 nieuwe jobs werden gecreëerd (vrtnieuws.net, 27/11/2003). Het huidig stelsel van dienstencheques is beperkt en wordt momenteel uitgebreid en versoepeld. Hierrond is een voorlopig akkoord uitgewerkt. De bedoeling van de regering is om met de nieuwe regeling 25 000 nieuwe witte banen te scheppen in de sector van de thuishulp voor huishoudelijke activiteiten. Volgens het voorlopig akkoord neemt de federale overheid vanaf 1 januari 2004 de budgettaire last van de dienstencheques volledig voor haar rekening. Ze zal tevens instaan voor de erkenning van de ondernemingen die met de dienstencheques kunnen werken. Elk gewest zal er echter voor kunnen kiezen andere modaliteiten voor de contrac-

ten te bepalen. Daarnaast zijn de gewesten en gemeenschappen vrij om de dienstencheques te hanteren voor bijkomende soorten activiteiten zoals kinderopvang en/of hulp aan huis voor bejaarden, zieken of gehandicapten. Wat het statuut van de werknemers betreft, zal een onderscheid gemaakt worden tussen werknemers met een aanvullende uitkering van de RVA of het OCMW en alle andere werknemers. De eerste categorie moet na zes maanden minstens een halftijds contract van onbepaalde duur hebben. De tweede categorie moet na drie maanden een contract van onbepaalde duur krijgen, zonder dat er een minimum te presteren uren wordt opgelegd (persbericht Frank Vandenbroucke, 26/11/2003).

1.2.2.7 Samenwerkingsinitiatieven in de Thuiszorg

De Samenwerkingsinitiatieven in de Thuiszorg (SIT's) zijn ontstaan naar aanleiding van het 'Besluit van de Vlaamse Regering houdende coördinatie en ondersteuning van de thuisverzorging' van 21 december 1990, gewijzigd bij het 'Besluit van de Vlaamse Regering d.d. 07/04/1998'.

Binnen een samenwerkingsinitiatief werken verschillende zorgverleners (professionelen, vrijwilligers, mantelzorgers) met elkaar samen, overleggen ze en maken ze afspraken, opdat de hulp die ze aan een hulpbehoevende persoon bieden goed gecoördineerd en op elkaar afgestemd zou zijn. Een SIT kan erkend en gesubsidieerd worden per regio van minstens 25 000 inwoners. In een SIT zijn verscheidene disciplines verplicht vertegenwoordigd, zoals thuisverpleegkundigen, huisartsen, *gezinszorg* en erkende centra voor algemeen welzijn in het kader van de ziekenfondsen. De mantelzorg kan ook een mandaat verwerven in de SIT's (Werkgroep Thuisverzorgers, 1999).

De SIT's hebben twee opdrachten. Ten eerste fungeert het SIT als *overlegplatform* via een vzw waarin alle betrokken thuisgezondheidszorgers participeren. Minstens de helft van alle thuiszorgorganisaties moet hierbij betrokken zijn (Dupont, 2003). In deze hoedanigheid neemt het SIT de volgende taken op:

- thuisverzorging bekend maken en actief stimuleren;
- actief informatie verspreiden inzake thuisverzorging;
- taakafspraken maken tussen alle leden van het samenwerkingsinitiatief en andere geïnteresseerde personen of organisaties die actief zijn in de thuisverzorging;
- gemeenschappelijke initiatieven opzetten ter bevordering van de kwaliteit van de thuiszorg en ter ondersteuning van de thuisverzorger;
- vrijwilligerswerk ondersteunen en stimuleren;
- vorming volgen of organiseren, onder meer in verband met multidisciplinaire samenwerking (Provincie Vlaams-Brabant, 2003).

De tweede opdracht bestaat uit het *ondersteunen en coördineren van de zorg- en hulpverlening rond de patiënt*. Dit gebeurt door het opstellen van zorgenplannen voor zwaar zorgbehoevende patiënten. Een zorgenplan is een soort contract, waarin de

zorg- en hulpverleners samen met de patiënt, de familie en eventuele vrijwilligers elk hun deel van de zorgverantwoordelijkheid vastleggen (Provincie Vlaams-Brabant, 2003). Daarnaast kan een zorgenplan een soort 'communicatieschrift' bevatten, waarin elke hulpverlener opmerkingen of mededelingen kan schrijven (Werkgroep Thuisverzorgers, 1999). In overleg met de patiënt wordt één van de betrokken hulpverleners aangesteld als zorgbemiddelaar. Deze stelt samen met de andere hulpverleners het zorgenplan op en let erop dat de afspraken van het zorgenplan worden nagekomen. De zorgbemiddelaar organiseert de afstemming van de zorg van de verschillende hulpverleners (Dupont, 2003). Verder informeert hij het thuismilieu en begeleidt het bij de keuze en organisatie van thuiszorg. Het zorgenteam rond één cliënt bestaat uit minstens drie zorgverstrekkers, waaronder zeker de huisarts en één of meerdere professionele zorgverleners en/of niet-professionele zorgverleners. Momenteel wordt de wetgeving betreffende de SIT's aangepast (Van Damme & Winters, 2003).

1.3 Doel en werkingsprincipes professionele thuiszorg

Volgens het thuiszorgdecreet (14/07/1998) heeft de professionele thuiszorg tot *doel* bij te dragen tot het behoud, de ondersteuning en/of het herstel van de zelfzorg en/of de mantelzorg, dit door het aanbieden en realiseren van zorg op maat. Volgens hetzelfde decreet dient de professionele thuiszorg de volgende *werkingsprincipes* in acht te nemen: 1.) door de gebruiker of mantelzorger gevraagd en aanvaard zijn; 2.) oog hebben voor de hele zorgsituatie; 3.) de persoonlijke levenssfeer van de gebruiker en zijn mantelzorgers eerbiedigen en, zonder enige vorm van discriminatie, hun ideologische, godsdienstige en filosofische overtuiging eerbiedigen; 4.) bijzondere aandacht besteden aan gebruikers die een verhoogd risico dragen op verminderde welzijnskansen; 5.) maximaal een beroep doen op de zelfzorg en de zelfredzaamheid van de gebruiker en zijn mantelzorger, rekening houdend met de draagkracht van de gebruiker en/of zijn mantelzorgers; 6.) de persoonlijke autonomie en zelfverantwoordelijkheid van de gebruiker en zijn mantelzorgers vrijwaren, ondersteunen en stimuleren; en 7.) de door de Vlaamse regering bepaalde tarieven inzake de persoonlijke bijdragen voor de gebruiker naleven.

2. Diensten voor gezinszorg

Na de ruimere sector van de thuiszorg te hebben besproken, spitsen we ons vanaf nu toe op één specifieke thuiszorgvoorziening, namelijk de diensten voor gezinszorg. Deze paragraaf beschrijft eerst wat we onder een dienst voor gezinszorg verstaan. Daarnaast belichten we de voorwaarden betreffende de hulp- en dienstverlening. Vervolgens bekijken we welke diensten concreet actief zijn in de gezins-

zorg. We werpen tevens een blik op de evolutie van de gezinszorg. Tot slot zoeken we in op de verschillende personeelsleden die werkzaam zijn in een dienst voor gezinszorg.

2.1 Wat is (een dienst voor) gezinszorg?

Sinds het thuiszorgdecreet worden binnen de Vlaamse Gemeenschap de vroegere 'diensten gezins- en bejaardenhulp' opnieuw gedefinieerd en voortaan 'diensten gezinszorg' genoemd. Een dienst voor gezinszorg is een voorziening die persoonsverzorging, huishoudelijke hulp en schoonmaakhulp aanbiedt, alsook de daarmee verband houdende algemene psychosociale en pedagogische ondersteuning en begeleiding (decreet 14/07/1998).

De *huishoudelijke hulp* bestaat uit activiteiten zoals maaltijden bereiden, wassen en strijken, naaien en verstellen en onderhoud van de woning. De *persoonsverzorging* houdt activiteiten in zoals hulp bij dagelijks of wekelijks toilet, bij eten en drinken en bij toiletgang. De *algemene psychosociale ondersteuning* kan bestaan uit morele steun en luisterbereidheid. De *algemene pedagogische ondersteuning* kan onder andere de opvang en verzorging van de kinderen, ondersteunen bij financieel beheer/gezinsbudget en uitvoeren van administratieve handelingen inhouden (bijlage bij besluit 24/07/1997).

De *schoonmaakhulp* kan al dan niet op basis van een samenwerkingsverband worden aangeboden (decreet 14/07/1998). Dit betekent dat een dienst voor gezinszorg zelf geen schoonmaakhulp moet kunnen geven, maar moet kunnen doorverwijzen naar een dienst die het wel verzekert. Diensten voor gezinszorg en diensten voor schoonmaakhulp vallen overigens onder een andere reglementering. Organisaties die een dienst voor gezinszorg hebben, hebben echter ook vaak een dienst voor schoonmaakhulp. Daarnaast zijn er ook organisaties die wel schoonmaakhulp, maar geen gezinszorg aanbieden. Het gaat hierbij vooral om OCMW's.

2.2 Voorwaarden betreffende de hulp- en dienstverlening

Het besluit van 18 december 1998 beschrijft de volgende vijf voorwaarden waaraan de hulp- en dienstverlening moet voldoen.

Ten eerste moet de *persoonsverzorging en huishoudelijke hulp* worden aangeboden op verzoek van de gebruiker of van zijn vertegenwoordiger. Bovendien moet uit een sociaal onderzoek blijken dat de draagkracht van de gebruiker of zijn omgeving (hetzij wegens geestelijke of lichamelijke ongeschiktheid, hetzij wegens bijzondere sociale omstandigheden) niet voldoende is om de lasten op het gebied van persoonsverzorging en huishoudelijke taken te dragen.

Ten tweede wordt de persoonsverzorging en huishoudelijke hulp enkel geboden in het natuurlijk thuismilieu van de gebruiker, naargelang de noden die worden beoordeeld op basis van het sociaal onderzoek.

Schoonmaakhulp wordt aangeboden op verzoek van de gebruiker of zijn vertegenwoordiger. Zoals reeds vermeld, kan de dienst dit hetzij zelf, hetzij via een samenwerkingscontract doen.

De toewijzingscriteria van de dienst mogen geen betrekking hebben op 1.) de ideologische, filosofische en godsdienstige overtuiging van de gebruiker; 2.) het lidmaatschap van de gebruiker bij een organisatie of groepering; 3.) het al dan niet beroep doen door de gebruiker op andere hulp- en dienstverleningsvormen; 4.) de financiële draagkracht van de gebruiker, tenzij dit zou inhouden dat de dienst zich prioritair richt naar gebruikers met een verhoogd risico op verminderde welzijnskansen.

Tot slot dient de dienst per gepresteerd uur een bijdrage van de gebruiker te vorderen. De bijdrage voor persoonsverzorging en huishoudelijke hulp moet in overeenstemming zijn met het bijdragesysteem (zie paragraaf 3.4.2) (bijlage 1 bij besluit 18/12/1998).

2.3 Actoren in de gezinszorg

Hier bekijken we welke diensten actief zijn in de gezinszorg en gaan we tevens in op een aantal cijfergegevens.

2.3.1 Twee categorieën naargelang de beheersinstantie

Binnen de diensten voor gezinszorg kan een onderscheid gemaakt worden tussen privé-diensten en openbare diensten. Nagenoeg alle openbare diensten worden beheerd door een OCMW en werken bijna uitsluitend binnen de gemeentegrenzen. Private diensten worden beheerd door een vzw en zij kunnen actief zijn in een hele provincie of soms over de hele Vlaamse Gemeenschap. Er kunnen dan wel plaatselijke afdelingen zijn die een ruime autonomie hebben (Hedebouw & Deschamps, 1999; SERV, 2003). In 2003 waren er in Vlaanderen 131 erkende diensten voor gezinszorg: 18 private en 113 openbare diensten (Team Thuiszorg).

2.3.2 Enkele concrete diensten voor gezinszorg

Zoals uit onderstaande tabel kan worden afgelezen, wordt gezinszorg in Vlaanderen vooral aangeboden door private diensten (83% van de gepresterde uren). Familiehulp is de grootste dienst, deze dienst heeft 36,4% van de markt in handen. De vijf andere grote diensten voor gezinszorg zijn Thuishulp, Familiezorg West-Vlaanderen, Solidariteit Gent, Familiezorg Oost-Vlaanderen en Landelijke thuiszorg. Deze zes grootste diensten voor gezinszorg realiseren samen driekwart van de gepresterde uren in Vlaanderen. Daarnaast bieden een aantal kleinere vzw's en OCMW's gezinszorg aan. Bijlage 1 geeft een overzicht van alle private en openbare erkende diensten voor gezinszorg in 2003.

Tabel 2.1 Spreiding van de gepresteerde uren gezinszorg in Vlaanderen, 2001

Dienst gezinszorg	Gepresteerde uren	Uren in %
Vzw		
Familiehulp	4 832 344,25	36,36
Thuishulp	1 342 000,50	10,10
Familiezorg West-Vlaanderen	1 153 358,75	8,68
Solidariteit Gent	1 035 608,00	7,79
Familiezorg Oost-Vlaanderen	879 283,00	6,62
Landelijke Thuiszorg	849 418,25	6,39
Gezinszorg Villers	252 670,00	1,90
SOWEL-Thuiszorg	176 436,50	1,33
OTV	134 844,00	1,01
Sociale Familiezorg	82 299,75	0,62
OSD Gezinszorg	81 854,50	0,62
Vrije Mutualiteiten Limburg	78 198,50	0,59
Sociaal Centrum Lier	41 078,50	0,31
Thuisgez.zorg West-Limburg Beringen	29 546,50	0,22
Liers Centrum	22 106,50	0,17
Gezinszorg Willebroek	21 002,50	0,16
Joodse Dienst	20 122,25	0,15
Pajottenlands Centrum Lennik	19 245,00	0,14
De Regenboog	12 278,75	0,09
Thuisgez.zorg Midden-Limburg Helchteren	9 931,00	0,07
Totaal vzw	11 073 627,00	83,33
Totaal OCMW	2 214 947,00	16,67
Totaal OCMW + vzw	13 288 574,00	100,00

Bron: Team Thuiszorg

Volgende tabel rapporteert voor het jaar 2001 per private dienst het aantal contingenturen dat de dienst van de Vlaamse Gemeenschap toegekend kreeg, het aantal gepresteerde uren, het aantal door de Vlaamse Gemeenschap gesubsidieerde uren en de gebruikersintensiteit. Onder contingenturen verstaan we het maximum aantal uren waarvoor een dienst subsidies kan ontvangen van de Vlaamse Gemeenschap. De gebruiksintensiteit betreft het percentage van de toegekende contingenturen dat effectief gepresteerd werd ($(\text{gepresteerde uren} / \text{contingenturen}) \times 100$). Wanneer het resultaat hiervan gelijk is aan 100 betekent dit dat de dienst evenveel uren presteert als hij kreeg toegekend. Is het resultaat minder dan 100, dan presteert de dienst minder uren dan hem werden toegekend, is het resultaat meer dan 100, presteert hij meer uren dan hem werden toegekend.

Tabel 2.2 Urencontingent, gepresteerde uren, gesubsidieerde uren en gebruikersintensiteit per private Vlaamse dienst voor gezinszorg, 2001

Dienst gezinszorg	Urencontingent	Gepresteerde uren	Gesubsidieerde uren	Gebruikersintensiteit
Familiehulp	4 809 077	4 832 344,25	4 809 077,00	100,48
Thuishulp	1 333 318	1 342 000,50	1 333 318,00	100,65
Familiezorg West-Vlaanderen	1 168 157	1 153 358,75	1 153 358,75	98,73
Solidariteit Gent	1 037 956	1 035 608,00	1 035 608,00	99,77
Familiezorg Oost-Vlaanderen	883 119	879 283,00	879 283,00	99,57
Landelijke Thuiszorg	848 075	849 418,25	848 075,00	100,16
Gezinszorg Villers	269 767	252 670,00	252 670,00	93,66
SOWEL-Thuiszorg	190 150	176 436,50	176 436,50	92,79
OTV	138 978	134 844,00	134 844,00	97,03
Sociale Familiezorg	95 784	82 299,75	82 299,75	85,92
OSD Gezinszorg	84 858	81 854,50	81 854,50	96,46
Vrije Mutualiteiten Limburg	77 609	78 198,50	77 609,00	100,76
Sociaal Centrum Lier	59 094	41 078,50	41 078,50	69,51
Thuisgez.zorg West-Limburg Beringen	32 609	29 546,50	29 546,50	90,61
Liers Centrum	32 697	22 106,50	22 106,50	67,61
Gezinszorg Willebroek	20 823	21 002,50	20 823,00	100,86
Joodse Dienst	24 776	20 122,25	20 122,25	81,22
Pajottenlands Centrum Lennik	21 276	19 245,00	19 245,00	90,45
De Regenboog	19 666	12 278,75	12 278,75	62,44
Thuisgez.zorg Midden-Limburg Helchteren	14 423	9 931,00	9 931,00	68,86
Totaal vzw	11 162 212	11 073 627,00	11 039 565,00	99,21

Bron: Team Thuiszorg

De gebruikersintensiteit van de zes grootste diensten (Familiehulp, Thuishulp, Familiezorg West-Vlaanderen, Solidariteit Gent, Familiezorg Oost-Vlaanderen en Landelijke Thuiszorg) schommelt rond de 100. Zij presteren met andere woorden ongeveer evenveel uren als hen werden toegekend. Verschillende kleinere vzw's hebben een (iets) lagere gebruikersintensiteit. Over alle vzw's heen bedraagt de gebruikersintensiteit 99,21.

2.4 Evolutie van de gezinszorg

Zoals kan worden afgeleid uit onderstaande tabel steeg het aantal gepresteerde uren gezinszorg in de periode 1990-2001 met 30% in Vlaanderen. Bij de vzw's nam het aantal gepresteerde uren toe met 37%, bij de OCMW's slechts met 9%.

Tabel 2.3 Gepresteerde uren door OCMW en vzw, Vlaamse Gemeenschap, 1990-2001

Jaartal	Vzw	OCMW	Totaal
1990	8 056 177	2 023 449	10 202 187
1991	8 461 966	2 002 424	10 464 390
1992	8 617 555	1 989 158	10 606 713
1993	8 838 628	1 958 434	10 797 062
1994	9 313 835	2 039 089	11 352 924
1995	9 559 525	2 045 449	11 604 974
1996	9 866 157	2 093 314	11 959 470
1997	9 938 764	2 093 328	12 032 091
1998	10 099 779	2 124 411	12 224 190
1999	10 453 018	2 178 717	12 631 735
2000	10 812 945	2 188 906	12 848 198
2001	11 073 627	2 214 947	13 288 574

Bron: Team Thuiszorg

2.5 Personeelsleden in de diensten gezinszorg

We bespreken eerst de wettelijke voorwaarden waaraan het personeel in de diensten voor gezinszorg moet voldoen. Vervolgens gaan we kort in op het aantal tewerkgestelde personeelsleden.

2.5.1 Voorwaarden betreffende het personeel

Een dienst voor gezinszorg moet doorlopend minstens drie voltijdse equivalenten aan *verzorgend personeel* (de vroegere gezins- en bejaardenhelpsters) tewerkstellen op wie het statuut van de verzorgende in de thuiszorg wordt toegepast (zie paragraaf 5.1). Aangezien ons onderzoek zich toespitst op de verzorgenden in de diensten voor gezinszorg, gaan we in paragraaf 5 uitgebreid in op deze personeelscategorie.

Per 130 gebruikers stelt een dienst één voltijdse equivalent aan *begeleidend personeel* tewerk. Per 65 bijkomende gebruikers stelt hij bijkomend één halftijdse equivalent aan begeleidend personeel te werk. Het begeleidend personeel staat in voor het verrichten van de sociale onderzoeken, de begeleiding van de gebruikers en het hulp- en dienstverleningsproces, evenals voor het begeleiden van het verzorgend personeel. Het begeleidend personeel moet bij de indiensttreding minstens beschikken over het niveau van de graad van gegradueerde in het studiegebied gezondheidszorg of het studiegebied sociaalagogisch werk of over een gelijkgesteld diploma.

Een dienst stelt één halftijdse equivalent aan *leidinggevend personeel* tewerk per volledige schijf van 75 voltijdse equivalenten aan verzorgend personeel. Het leidinggevend personeel staat in voor de leiding en de algemene beleidsvoering van de dienst. Een leidinggevend personeelslid moet bij de indiensttreding beschikken over een diploma van het niet-universitair hoger onderwijs in een studiegebied

management, gezondheidszorg of sociaalagogisch werk of een diploma van het universitair onderwijs (bijlage 1 bij besluit 18/12/1998).

2.5.2 Tewerkgestelde personeelsleden

In 2000 telde de totale sector van de gezinszorg in Vlaanderen 14 005 personeelsleden of 10 933 voltijdse equivalenten (VTE). De grootste groep betreft de *verzorgenden*. In 2000 waren er in de Vlaamse Gemeenschap 13 086 verzorgenden of 10 328 VTE actief in de diensten voor gezinszorg. Daarnaast waren er 852 *maatschappelijk werkers* (of 554 VTE) en 67 *diensthoofden* (52 VTE) tewerkgesteld in de gezinszorg (Team Thuiszorg).

In paragraaf 5 gaan we dieper in op het beroep van de verzorgenden in de gezinszorg.

3. Programmatie, erkenning en financiering van diensten voor gezinszorg

Deze paragraaf start met een blik op de bevoegde instantie voor gezinszorg in Vlaanderen. Vervolgens bekijken we de programmatie, erkenning en financiering van de diensten voor gezinszorg.

3.1 Wie is bevoegd voor gezinszorg in Vlaanderen?

De erkenning en subsidiëring van de (publieke en private) diensten voor gezinszorg gebeurt door de Vlaamse Gemeenschap. Het 'departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur' (en meer specifiek het Team Thuiszorg van de Afdeling Welzijnszorg van de Administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn) is het verantwoordelijke departement voor gezinszorg binnen de Vlaamse Gemeenschap. De minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gelijke Kansen en Ontwikkelingssamenwerking Adelheid Byttebier is de verantwoordelijke Vlaamse minister voor de gezinszorg.

3.2 Programmatie

Met het besluit van 18 december 1998 ontstond er voor de eerste maal in de geschiedenis een programmatie voor de diensten voor gezinszorg. De programmatie bepaalt de planning in tijd en ruimte van het maximum aantal uren voor de diensten voor gezinszorg. De programmatie geeft per gewest, provincie of gemeente aan hoeveel uren nodig zijn om aan de vraag naar gezinszorg te voldoen.

De programmatie bestaat uit programmacijfers voor de uren persoonsverzorging en huishoudelijke hulp. De programmacijfers worden voor het Nederlandse taalgebied op basis van de leeftijd van de inwoners vastgelegd.

Per inwoner die in een bepaalde leeftijdsgroep valt, wordt er een bepaald aantal uren vastgelegd (0-59 jaar: 0,5 uur per jaar; 60-74 jaar: 3,5 uur per jaar; 75-84 jaar: 17,5 uur per jaar, vanaf 85 jaar: 40 uur per jaar).

Per gewest, provincie of gemeente kan berekend worden welk percentage van de programmatie effectief ingevuld wordt. Of met andere woorden, het aandeel van de effectief gepresteerde uren ten aanzien van de programmatie.

Wat de provincies betreft, bedroeg dit aandeel in 2001 enkel voor West-Vlaanderen meer dan 100%, namelijk 106,49%. Enkel West-Vlaanderen presteerde in 2001 met andere woorden boven het programmatiecijfer 2001. De andere Vlaamse provincies presteerden eronder (Oost-Vlaanderen: 94,63%, Limburg: 91,76%, Vlaams-Brabant: 69,60% en Antwerpen: 68,82%). Tussen de gemeenten onderling waren er in 2001 nog veel grotere verschillen.

Over gans het Vlaams Gewest werd de programmatie voor 2001 voor 88,79% ingevuld (Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 2003). Dit geeft aan dat het aanbod aan gezinszorg in Vlaanderen niet beantwoordt aan de (theoretisch berekende) vraag. Dit kan worden toegeschreven aan een gebrek aan subsidies voor de diensten gezinszorg. De Vlaamse regering hoopt echter tegen 2006/2007 de reëel uitgevoerde uren tot op het niveau van de programmatienorm te brengen (Pacolet et al., 2002c, p. 145).

3.3 Erkenning

De meeste diensten voor gezinszorg zijn door de Vlaamse Gemeenschap erkend. De erkenning geldt voor onbepaalde duur. De erkenningsvoorwaarden, de erkenningsprocedure en het toezicht op de erkenning van de diensten voor gezinszorg wordt beschreven in het besluit (en in bijlage 1 van het besluit) van 18 december 1998.

Zo wordt onder andere bepaald dat een dienst voor gezinszorg enkel erkend kan worden als ze voldoet aan de programmatie. Dit betekent dat een dienst enkel erkend kan worden als de programmatie in het betreffende gebied nog niet is ingevuld. De specifieke erkenningsvoorwaarden betreffende de dienstverlening en het personeel worden beschreven in paragraaf 2.2 en 2.5.

3.4 Financiering

De diensten voor gezinszorg worden hoofdzakelijk gefinancierd door overheids-toelagen en cliëntbijdragen. In onderstaande tabel worden ter illustratie de financieringsbronnen van Familiehulp opgenomen, de grootste Vlaamse dienst voor gezinszorg. Bijna driekwart van de financiële middelen zijn afkomstig van de Vlaamse Gemeenschap. De cliëntbijdrage is goed voor 15% van de financiering. De overige 8% staat op rekening van de lokale besturen, de sociale diensten en het fonds sociale maribel.

Hieronder gaan we dieper in op de verschillende financieringsbronnen: subsidies vanwege de Vlaamse Gemeenschap, cliëntbijdrage, subsidies vanwege de lokale besturen en het fonds sociale maribel.

Tabel 2.4 De financieringsbronnen van Familiehulp in 2002, in %

Financieringsbron	Gefinancierd percentage
Vlaamse Gemeenschap	73
Cliënten	15
Lokale besturen en sociale diensten	4
Fonds sociale maribel	4

Bron: Familiehulp, 2003

3.4.1 Subsidies Vlaamse Gemeenschap

Zoals ook duidelijk te zien is in bovenstaande tabel die de financiering van Familiehulp weergeeft, bestaan de overheidstoelagen voor de diensten voor gezinszorg voor het grootste deel uit subsidies van de Vlaamse Gemeenschap. Alle erkende diensten worden door de Vlaamse Gemeenschap gesubsidieerd. De subsidiëringsvoorwaarden, de subsidiëringsprocedure en het toezicht op de subsidiëring van de diensten voor gezinszorg worden beschreven in het besluit (en in bijlage 1 van het besluit) van 18 december 1998.

De Vlaamse regering legt elk jaar het totaal aantal subsidiabele uren vast voor het volgend jaar. De Vlaamse regering bepaalt met andere woorden jaarlijks het totale urencontingent voor alle diensten samen. Dit is gelijk aan de som van het urencontingent van het voorgaande jaar en een jaarlijks bijkomend urencontingent. Vervolgens worden die uren verdeeld over de verschillende erkende diensten. De verantwoordelijke minister bepaalt jaarlijks per erkende dienst voor gezinszorg het maximum aantal subsidiabele uren (ook wel het urencontingent genoemd). Hierbij behoudt een dienst over het algemeen het urencontingent van het voorgaande jaar. Bij de verdeling van het bijkomende urencontingent over de diensten wordt onder andere rekening gehouden met de invulling van de programmatie. Aan de provincies waar de programmatie het minst wordt ingevuld, worden in verhouding meer uren toegekend (omzendbrief 8 maart 2000). Voor alle duidelijkheid: de programmatie geeft aan wat theoretisch gezien het ideale aantal uren is dat nodig is om aan de vraag naar gezinszorg te voldoen, terwijl de contingenturen het maximum aantal uren betreft dat de Vlaamse Gemeenschap per jaar kan subsidiëren.

De Vlaamse Gemeenschap kent subsidies toe voor het verzorgend, begeleidend en leidinggevend personeel. Voor het *begeleidend personeel* betreft het een forfaitair bedrag per jaar per schijf van 130 geholpen gebruikers. Subsidiefracties zijn mogelijk voor diensten met meer of minder dan 130 geholpen gebruikers. Voor het *lei-*

dinggevend personeel betreft de subsidie een forfaitair bedrag per jaar per schijf van 75 VTE aan verzorgend personeel. Hier zijn enkel subsidiefracties mogelijk voor meer dan 75 VTE.

Voor het *verzorgend personeel* wordt een forfaitair bedrag per gepresteerd uur en per uur bijscholing voorzien. Het aantal uren bijscholing dat voor subsidiëring in aanmerking komt, bedraagt per dienst minimum 1,3% en maximaal 2% van het toegekende urencontingent. De subsidie voor gepresterde uren kan verhoogd worden met 30% voor uren gepresteerd op een zaterdag en voor uren gepresteerd tussen 20 uur en 7 uur en met 60% voor gepresterde uren op een zon- of feestdag. De subsidie voor deze onregelmatige prestaties is begrensd tot 3% van het urencontingent van de dienst.

Binnen het toegekende urencontingent worden de volgende uren gelijkgesteld met gepresterde uren: 1.) uren besteed aan deelname ondernemingsraad; 2.) uren besteed aan deelname aan het comité voor preventie en bescherming op het werk; 3.) uren besteed aan syndicale verplichtingen; 4.) uren besteed aan werkvergaderingen, al dan niet met andere hulpverleners in de thuiszorg; 5.) uren besteed aan wijkwerking;¹ 6.) uren vrijgesteld van prestaties wegens de maatregel arbeidsduurverkorting 45 jaar; en 7.) wachturen van de verzorgenden die kraamzorg verstrekken. Het totaal aantal gelijkgestelde uren wordt begrensd tot 5% van het toegekende urencontingent.

Uiteraard worden enkel de effectief gepresterde (en daarmee gelijkgestelde) uren gesubsidieerd. Indien een dienst meer uren presteert dan het toegekende urencontingent, ontvangt de dienst voor deze extra uren geen subsidies van de Vlaamse Gemeenschap.

Per 200 geholpen gebruikers wordt er eveneens een forfaitair jaarbedrag voorzien voor de subsidiëring van de *administratie- en coördinatiekosten*. Ook hier zijn subsidiefracties mogelijk.

De berekening, toekenning en saldering van de subsidies gebeurt na afloop van het semester (voor de gepresterde uren) of na afloop van het jaar (voor bijscholing, begeleidend personeel, leidinggevend personeel en administratie- en coördinatiekosten). Elk trimester wordt wel een voorschot op de subsidies toegekend.

Het jaarlijks bijkomend aantal te subsidiëren uren voor de diensten gezinszorg bedraagt vanaf 1 januari 2000 minstens 4% van het totaal aantal subsidiabele uren van het voorafgaand jaar, zonder dat de programmatie overschreden wordt. Dit percentage is gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek naar de behoeften aan gezinszorg en is voornamelijk gestoeld op de vergrijzing van de bevolking (Familielhulp, 2003). De 4% norm wordt in de praktijk niet gehaald. De contingenturen

---

¹ Bijlage 1 van het besluit van 18 december omschrijft wijkwerking als het overleg van een groep verzorgende personeelsleden in een dienst voor gezinszorg, die onder supervisie van een begeleidend personeelslid staan en verantwoordelijk zijn voor de hulp- en dienstverlening in een bepaald gebied en dit met het oog op het verlenen van een gebruikersgerichte, doelmatige, continue en maatschappelijk verantwoorde hulpverlening.

bedroegen in 2000 13 364 589 uren, terwijl er in 2001 slechts 240 000 contingenturen bijkwamen, of 1,8% (Pacolet et al., 2002b). Ten aanzien van in 2001 (13 604 589 uren) kwamen er in 2002 (13 811 737 uren) maar 1,5% contingenturen bij (Team Thuiszorg). Dit betekent dat het aanbod niet kan voldoen aan de nood aan gezinszorg.

3.4.2 Cliëntbijdrage

Per gepresteerd uur vordert de dienst een bijdrage van de gebruiker volgens de reglementering van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (besluit van 18/12/1998). Deze bijdrage wordt vastgesteld overeenkomstig de schalen die als bijlage 1 werden gevoegd bij het ministerieel besluit van 26 juli 2001. De wijze waarop de diensten voor gezinszorg deze schalen moeten hanteren en de wijze waarop de bijdrage moet worden vastgesteld en geïnd, wordt bepaald in de handleiding die als bijlage 2 bij het besluit van 26 juli 2001 gevoegd is.

De bijdrage die de gebruiker betaalt voor de hulp is afhankelijk van het inkomen en de lasten van de zorgbehoevende persoon en zijn gezin. Het inkomen van inwonende familieleden van een andere generatie wordt vanaf 1 juni 1999 niet meer meegerekend (Werkgroep Thuisverzorgers, 1999).

Deze bijdrage bedraagt op 1 januari 2002 minimum 0,50 euro per uur, doch kan oplopen tot de reële kostprijs van de hulp, die in uitzonderlijke gevallen tot 22,50 euro per uur kan bedragen. De gemiddelde bijdrage ligt rond de 3 euro per uur.

Op dit bedrag kan de dienst voor gezinszorg een toeslag van 5% per uur toepassen indien de dienst in de regio van de gebruiker 'wijkwerking' organiseert. Ook kan een toeslag worden aangerekend voor het verlenen van hulp- en dienstverlening op onregelmatige uren. Het betreft 30% voor hulp verleend op zaterdagen of tussen 20 uur en 7 uur. Voor hulp verleend op zon- en feestdagen kan 60% toeslag aangerekend worden.

In bepaalde omstandigheden kunnen belangrijke medische kosten tegen bewijzen ingebracht worden. Daarenboven hebben zwaar zorgbehoevende cliënten recht op een aantal forfaitaire kortingen op de cliëntbijdrage.

Tot slot kan vanuit de dienst voor gezinszorg een afwijkende gezinsbijdrage worden vastgesteld, in afspraak met het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Dit gebeurt indien de bijdrage volgens het vastgestelde barema niet in overeenstemming is met de reële financiële draagkracht van de cliënt. Hierbij kan ook rekening gehouden worden met ernstige sociale problemen. Volgens de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) worden in de publieke diensten meer afwijkende gezinsbijdragen (lagere bijdrage dan m.b.v. schaal bepaald) vastgesteld dan in de private diensten.

Soms betalen het ziekenfonds, het OCMW, de provincie of de (gewezen) werkgever een deel van de kosten voor gezinszorg terug aan de gebruiker (Werkgroep

Thuisverzorgers, 1999, 7.2.5.5). Dit hangt af van het concrete ziekenfonds, de concrete werkgever (het kan bv. al dan niet horen bij de voordelen van een aanvullende verzekering), het concrete OCMW of de concrete provincie.

3.4.3 Lokale besturen

Volgende tabel geeft per provincie de gemiddelde provinciale subsidie per uur gezinszorg weer. Dit is het bedrag dat door de provincie gemiddeld per uur aan subsidiëring voorzien wordt voor de private diensten voor gezinszorg. In Limburg ligt dit bedrag aanzienlijk lager dan in de andere provincies. Voor Vlaams-Brabant zijn geen gegevens bekend.

Tabel 2.5 Gemiddelde provinciale subsidies per uur, Vlaams Gewest, 2001

Provincie	Gemiddelde provinciale subsidies per uur (in euro)
Antwerpen	0,72
Limburg	0,18
Oost-Vlaanderen	0,73
Vlaams-Brabant	Niet gekend
West-Vlaanderen	0,61

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 2003

Op een gelijkaardige manier is per gemeente de gemiddelde gemeentelijke subsidie per uur gezinszorg berekend. Het betreft hier eveneens het bedrag dat door de gemeente (of OCMW) gemiddeld per uur aan subsidiëring voorzien wordt voor de private diensten gezinszorg. Dit bedrag schommelt aanzienlijk van gemeente tot gemeente. Meer dan de helft (56%) van de gemeenten geeft geen subsidie aan de private diensten. Heusden-Zolder geeft met 0,02 euro per uur de laagste gemiddelde gemeentelijke subsidie aan de private diensten en Dessel geeft met 22 euro per uur de hoogste gemiddelde gemeentelijke subsidie aan de private diensten (Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 2003).

Volgens onze contactpersonen bij Familiehulp, Thuishulp en Landelijke Thuiszorg nemen de subsidies van de lokale besturen de laatste jaren af. Deze cofinanciering staat immers onder zware druk. Enerzijds door het kerntakendebat van de provincies waar uitdrukkelijk gesteld wordt dat de subsidiëring van de diensten voor gezinszorg niet tot de kerntaken van de provincie behoort. Provincies hebben immers geen inhoudelijke beleidsvoering over gezinszorg. Anderzijds wordt de sector geconfronteerd met het afhaken van steeds meer gemeenten en OCMW's. De veelheid van federale en Vlaamse beslissingen die een meerkost meebrengen voor de lagere besturen, zetten de cofinanciering vanuit toch al kwetsbare facultatieve toelagen op de helling (Familiehulp, 2003).

3.4.4 Fonds sociale maribel

Zoals we verder (paragraaf 6.2.2) nog zullen bespreken, houdt de sociale maribel een lastenverlaging in voor de diensten gezinszorg die omgezet wordt in bijkomende tewerkstelling onder de vorm van extra hulpverleningsuren. Volgende tabel geeft de bijkomende tewerkstelling in de private diensten weer die gefinancierd wordt via het fonds sociale maribel.

Tabel 2.6 Tewerkstelling via fonds sociale maribel in de private diensten voor gezinszorg/logistieke hulp, 2002

Dienst gezinszorg/logistieke hulp	Aantal koppen	Aantal FTE	Aantal koppen maatschappelijk werkers	Aantal koppen verzorgenden	Aantal koppen logistieke hulpen
Familiehulp	311	233,00	17	119	175
Familiezorg West-Vlaanderen	76	55,46	8	15	53
Familiezorg Oost-Vlaanderen	59	41,00	5	3	51
Villers	15	13,00	1	1	13
Sociale Familiezorg	8	6,00	1	-	7
Thuishulp	77	50,00	5	39	33
Landelijke Thuiszorg	59	34,00	4	8	47
SOWEL	16	9,00	1	1	14
Solidariteit Gent	89	54,00	2	8	79
OTV	10	5,00	1	1	8
Eerste lijn	1	0,50	-	1	-
Totaal	721	500,96	45	196	480

Bron: Fonds sociale maribel voor de diensten voor gezins- en bejaardenhulp

In 2002 werden in totaal 721 personen (of 501 VTE) tewerkgesteld in de private diensten gezinszorg en logistieke hulp via de middelen van de sociale maribel. Het gaat hierbij om 45 maatschappelijk werkers, 196 verzorgenden en 480 logistieke hulpen. Verzorgenden zijn enkel werkzaam in de diensten voor gezinszorg en logistieke hulpen zijn enkel werkzaam in een dienst voor logistieke hulp. Maatschappelijk werkers kunnen in beide diensten tewerkgesteld worden.

Naar statuut of arbeidsvoorwaarden is er geen verschil tussen de personeelsleden die gefinancierd worden via de sociale maribel en de personeelsleden die gesubsidieerd worden door de Vlaamse Gemeenschap. Het betreft enkel een subsidietechnisch verschil.

4. Cliënten gezinszorg

In deze paragraaf proberen we een zicht te krijgen op de gebruikers van de diensten voor gezinszorg. Wie behoort tot de doelgroep van de gezinszorg? Welk aandeel hebben de bejaarden in de geboden hulp? Hoeveel personen doen beroep op gezinszorg? Welke kenmerken hebben de gebruikers en de geboden hulp?

4.1 Doelgroep gezinszorg

Gezinszorg is bedoeld voor jonge gezinnen of bejaarden die niet meer geheel zelfstandig kunnen instaan voor het huishouden of voor wie verzorging en ondersteuning noodzakelijk zijn. Het kan gaan om personen met een handicap, zieke personen of personen met psychische of sociale moeilijkheden in hun gezin. Jonge gezinnen kunnen thuis ook hulp krijgen bij zwangerschap en geboorte. Ook alleenstaande ouders kunnen in bepaalde omstandigheden gezinszorg genieten. De hulp heeft steeds de bedoeling om de zelfzorg van de zorgbehoevende persoon te stimuleren en de aanwezige mantelzorg te ondersteunen (Werkgroep Thuisverzorgers, 1999).

Momenteel is de oudere de belangrijkste zorgvrager in de gezinszorg. Naar de toekomst toe wordt verwacht dat ook zieken, gehandicapten, zorgvragers met een psychiatrische problematiek en vrouwen die sneller uit het ziekenhuis ontslagen worden na bevalling, meer beroep gaan doen op de gezinszorg. Door de toename van het aantal hoogbejaarden zal in de toekomst ook palliatieve zorg belangrijker worden. Naast evoluties in de doelgroep, neemt ook de zorgbehoefte van de zorgvragers toe. Door dit alles komt de verzorgende voor meer complexe zorgsituaties te staan dan vroeger (SERV, 2003).

4.2 Gezinnen versus bejaarden

Zoals uit onderstaande tabel kan worden afgeleid, werden de uren gezinszorg in 2001 voor 81,5% gegeven aan bejaarden (>65 jaar) en voor 18,5% aan gezinnen. Het aandeel uren dat naar bejaarden gaat is relatief groter in de openbare diensten, terwijl het aandeel van de uren die naar gezinnen gaan relatief groter is in de private diensten. In 2001 werd 85,7% van de hulpverlening door openbare diensten gegeven aan bejaarden en 14,3% aan gezinnen. Voor de private diensten was dit respectievelijk 80,6% en 19,4%.

Over de periode 1990-2001 nemen bij OCMW's bijna uitsluitend de uren gezins-hulp toe (toename van 57,9%, terwijl de uren bejaardenhulp slechts stegen met 5,1%). Bij de vzw's kennen zowel de gezinshulp als de bejaardenhulp een sterke stijging met respectievelijk 36,8% en 30,9%.

Tabel 2.7 Gepresteerde uren gezinszorg en gepresteerde uren bejaardenhulp door vzw en OCMW, Vlaamse Gemeenschap, 1990-2001

	1990	2001
<i>Uren gezinszorg</i>		
Uren gezinszorg vzw	1 525 295	2 087 364
Uren gezinszorg OCMW	200 923	317 176
Totaal uren gezinszorg	1 726 218	2 404 540
<i>Uren bejaardenhulp</i>		
Uren bejaardenhulp vzw	6 642 274	8 692 774
Uren bejaardenhulp OCMW	1 809 080	1 902 201
Totaal uren bejaardenhulp	8 451 354	10 594 976

Bron: Team Thuiszorg

4.3 Aantal cliënten en intensiteit gezinszorg

Niet enkel de gepresteerde uren nemen de laatste jaren toe, ook het aantal cliënten stijgt jaarlijks. In 1988 werden in Vlaanderen 40 434 mensen geholpen door een erkende dienst voor gezinszorg. In 2002 waren dit er al 65 639. Tussen 1988 en 2002 groeide het aantal cliënten dus met 62%.

Aangezien het aantal gepresteerde uren de afgelopen jaren in verhouding minder sterk toenam dan het aantal cliënten, daalde de intensiteit van de zorg van 245 uren per cliënt in 1988 tot 210 uren per *cliënt* in 2001.

Tabel 2.8 Aantal gepresteerde uren gezinszorg, aantal cliënten gezinszorg en aantal gepresteerde uren hulp per cliënt per jaar, Vlaamse Gemeenschap, 1988-2002

	Gepresteerde uren (vzw + OCMW)	Aantal cliënten	Aantal uren hulp/cliënt
1988	9 923 720	40 434	245
1989	10 113 511	43 126	235
1990	10 202 178	44 824	228
1991	10 464 390	45 939	228
1992	10 606 713	46 949	227
1993	10 797 062	47 982	225
1994	11 352 924	50 431	225
1995	11 604 974	52 392	222
1996	11 959 470	53 189	225
1997	12 032 091	55 456	217
1998	12 224 190	56 341	217
1999	12 631 735	60 076	210
2000	12 848 198	62 629	205
2001	13 288 574	63 220	210
2002	?	65 639	

Bron: Team Thuiszorg

Onderstaande tabel rapporteert het aantal gepresteerde uren gezinszorg per *inwoner* per provincie. Hieruit blijkt dat West-Vlaanderen koploper is in het aantal gepresteerde uren gezinszorg per inwoner (2,96 uren in vergelijking met 2,31 uren per inwoner voor het gehele Vlaamse Gewest). Hierboven (paragraaf 3.2) bleek ook reeds dat West-Vlaanderen als enige Vlaamse provincie boven het programmaticijfer presteert. In de provincie Antwerpen worden in totaal de meeste uren gepresteerd, maar per inwoner presteren zij minder uren in vergelijking met West-Vlaanderen. We zagen reeds dat de programmatie in Antwerpen het minst wordt ingevuld van al de Vlaamse provincies. De provincies Limburg en Vlaams-Brabant lopen achteraan wat het totaal aantal gepresteerde uren en het aantal gepresteerde uren per inwoner betreft. Toch bereikt Limburg bijna de programmatie. Voor Vlaams-Brabant is dit minder het geval.

Tabel 2.9 Gepresteerde uren gezinszorg per inwoner, per Vlaamse provincie, 2001

Provincie	Gepresteerde uren gezinszorg	Gepresteerde uren gezinszorg per inwoner
Antwerpen	3 559 437	2,16
Limburg	1 569 816	1,98
Oost-Vlaanderen	3 458 339	2,54
West-Vlaanderen	3 347 685	2,96
Vlaams-Brabant	1 838 975	1,81
Vlaams Gewest	13 774 253	2,31

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 2003

4.4 Cliënteel Familiehulp

Bij gebrek aan recente gegevens over de ganse sector in Vlaanderen, bespreken we in wat volgt enkel de cliënten van Familiehulp meer in detail. Familiehulp verleende in 2001 gezinszorg aan 21 151 cliënten ofwel 33,5% van alle personen die dat jaar in Vlaanderen beroep deden op gezinszorg (Familiehulp, 2002).

Hieronder bekijken we het aandeel bejaarden, de leeftijd, de gezinssamenstelling en de zorgbehoevendheid van het cliënteel van Familiehulp. We bespreken tevens enkele karakteristieken van de geboden hulp door Familiehulp: intensiteit van de hulp, duur van de hulpverlening, redenen van hulp, niet-geholpen cliënten, aanwezigheid van andere zorgverleners en hulp op onregelmatige uren.

4.4.1 Gezinnen versus bejaarden

Bejaarden maken 74% uit van het cliënteel van Familiehulp en gezinnen 26%. Na kleine stijgingen tot 2000, daalt het aantal gezinnen in 2001 miniem, terwijl het aantal bejaarden blijft stijgen. Dit heeft wellicht te maken met enerzijds de vergrij-

zing van de bevolking en anderzijds de te hoge persoonlijke bijdrage van gezinnen waardoor gezinszorg voor tweeverdieners onbetaalbaar wordt.

4.4.2 Leeftijd

Tabel 2.10 Leeftijd cliënteel Familiehulp, 2001, in %

Leeftijd	Zorg voor gezinnen	Zorg voor bejaarden
<30 jaar	8	0
30-40 jaar	27	0
40-50 jaar	26	0
50-60 jaar	26	0
60-65 jaar	13	2
65-70 jaar	1	8
70-75 jaar	0	15
75-80 jaar	0	23
80-85 jaar	0	22
>85 jaar	0	30

Bron: Familiehulp, 2002

Zoals te zien in bovenstaande tabel is de zorg voor gezinnen bij Familiehulp vrij gelijkmatig verspreid over de dertigers, veertigers en vijftigers. Slechts 8% is jonger dan 30 jaar. Bejaardenzorg gaat overwegend naar cliënten in vrij hoge leeftijdsklassen: 30% is ouder dan 85 jaar.

4.4.3 Gezinsamenstelling

Tabel 2.11 Gezinsamenstelling cliënteel Familiehulp, 2001, in %

Gezinsamenstelling	Zorg voor gezinnen	Zorg voor bejaarden
Alleenstaande	29	61
Alleenstaande met kinderen	15	3
Gezin zonder kinderen	12	24
Gezin met kinderen	37	1
Samenwonenden	6	10

Bron: Familiehulp, 2002

Bij Familiehulp wordt de meerderheid (52%) van de zorg voor gezinnen verstrekt aan gezinnen met kinderen en alleenstaanden met kinderen. Bijna 30% van de gezinszorg gaat naar alleenstaanden. Zorg voor bejaarden wordt overwegend (61%) verleend aan alleenstaanden. Het aandeel alleenstaanden groeit zowel bij de gezinnen als bij de bejaarden (Familiehulp, 2003).

4.4.4 Zorgbehoevendheid

Tabel 2.12 Zorgbehoevendheid cliënteel Familiehulp, 2001, in %

BEL-score	Zorg voor gezinnen	Zorg voor bejaarden
<10	16	6
10-14	21	13
15-19	22	17
20-24	15	16
25-29	9	13
30-34	5	9
<i>Totaal <35</i>	88	74
35-39	6	10
40-44	3	6
45-49	2	4
50-54	1	2
55-59	0	1
>59	0	1
<i>Totaal >35 (zwaar zorgbehoevend)</i>	12	24

Bron: Familiehulp, 2002

Om de zorgbehoevendheid van de cliënten van Familiehulp weer te geven, wordt gebruik gemaakt van de BEL-score. Deze score geeft aan in welke mate een persoon zorgbehoevend is. Hoe hoger de score, hoe meer zorgbehoevendheid. Wanneer de BEL-score gelijk aan of groter dan 35 is, dan spreekt men van zware zorgbehoevendheid. Zoals te zien in bovenstaande tabel was 12% van de gezinnen en 24% van de bejaarden zwaar zorgbehoevend in 2001. In 2002 stegen deze percentages tot respectievelijk 15 en 32% (Familiehulp, 2003).

4.4.5 Intensiteit hulp op jaar- en op weekbasis

Binnen Familiehulp kregen de cliënten in 2001 gemiddeld 232 uur gezinszorg op jaarbasis. Dit ligt hoger dan de gemiddelde gebruikersintensiteit over gans Vlaanderen (zie tabel 2.8). De cliënten bejaardenzorg kregen gemiddeld 258 uur hulp en de cliënten gezinszorg 159 uur hulp op jaarbasis.

Nagenoeg alle cliënten worden wekelijks geholpen (Familiehulp, 2003). Zoals te zien in onderstaande tabel is het urenpakket tussen 8 en 12 uur per week het populairst, zowel bij de zorg voor gezinnen (44%), als bij de zorg voor bejaarden (43%). 24% van de gezinnen en 30% van de bejaarden krijgen meer dan 12 uur hulp per week. De intensiteit op weekbasis neemt toe met de zorgbehoevendheid van de cliënt en daalt doorheen de jaren (in 1999 kreeg nog 29% van de gezinnen en 32% van de bejaarden meer dan 12 uur per week).

Tabel 2.13 Intensiteit van de hulp op weekbasis bij Familiehulp, 2001, in %

Intensiteit	Zorg voor gezinnen	Zorg voor bejaarden
<2 uur	0	1
2-4 uur	4	4
4-8 uur	28	22
8-12 uur	44	43
12-16 uur	13	17
16-24 uur	8	11
24-32 uur	2	1
>32 uur	1	1

Bron: Familiehulp, 2002

4.4.6 Duur van de hulpverlening

Tabel 2.14 Duur van de hulpverlening bij Familiehulp, 2001, in %

Duur	Zorg voor gezinnen	Zorg voor bejaarden
<14 dagen	5	2
14 dagen-1 maand	9	4
1-3 maand	21	10
3-6 maand	13	10
6-9 maand	8	9
9 maand-1 jaar	7	8
1 jaar-2 jaar	12	17
>2 jaar	24	39

Bron: Familiehulp, 2002

Vooraf in de zorg voor bejaarden treden veel langdurige hulpverleningssituaties op: bij Familiehulp kreeg 39% van de bejaarde cliënten meer dan 2 jaar hulp in 2001. Bij de gezinnen was dit 24% (het betreft hier hulp omwille van lichamelijke ziekte en handicap). In 2002 stegen deze percentages tot 27% voor de gezinnen en 41% voor de bejaarden (Familiehulp, 2003). 21% van de gezinnen vroeg in 2001 gedurende 1 à 3 maanden hulp per jaar. Hierbij gaat het om zogenaamde 'crisis-situaties' (kraamhulp en hulp wegens lichamelijke ziekte).

4.4.7 Redenen van hulp

Tabel 2.15 Meest voorkomende redenen van hulp door Familiehulp, 2001, in %

Redenen	Zorg voor gezinnen	Zorg voor bejaarden
Lichamelijke ziekte	27	21
Zwangerschap en kraamhulp	13	0
Hulp omwille van handicap en functieverlies	9	33
Orthopedie	10	9
Psychische ziekte	11	3
Kankers	7	4
Overbelasting	5	2
Hart- en vaatziekten	2	7
CVA	3	5
MS	3	1
Reuma-artrose	1	4
Dementie	<1	6
Parkinson	<1	2

Bron: Familiehulp, 2002

De twee meest frequente redenen voor gezinnen om hulp te vragen aan Familiehulp zijn lichamelijke ziekte (27%) en hulp tijdens zwangerschap of na de bevalling (13%). Zorg voor bejaarden wordt het meest aangesproken omwille van handicap/functieverlies (33%) en lichamelijke ziekte (21%). Hulp omwille van dementie scoort laag, hoewel het probleem in de gezinszorg reëel is. Deze vertekening ontstaat omdat enkel de cliënten waarbij de arts de formele diagnose heeft gesteld, als dement geregistreerd worden. Beginnende en lichte vormen van dementie zijn opgenomen in de categorie 'functieverlies'.

4.4.8 Niet-geholpen cliënten

Familiehulp kan niet aan alle nieuwe vragen voldoen: in 2001 werden 1 848 cliënten niet geholpen. De meest frequente reden voor niet-hulpverlening is het vinden van een alternatief (23%). In de zorg voor gezinnen wordt vaak een alternatief gezocht omwille van de hogere kostprijs. Potentiële cliënten vragen ook frequent informatie op (15%). De hoogte van de bijdrage speelt een rol bij 10%. Een tekort aan uren is verantwoordelijk voor 7% van de niet-hulpverlening. Ongeveer 130 cliënten konden in 2001 met andere woorden niet worden geholpen door een gebrek aan uren.

In 2002 steeg het aantal niet-geholpen aanvragen tot maar liefst 3 585 of 30% van het totaal aantal nieuwe aanvragen (in 2001 bedroeg dit 19%). De belangrijkste reden is zoals in 2001 het vinden van een alternatief. Op de tweede plaats komt nu het tekort aan uren. In vergelijking met vorig jaar is deze reden qua belangrijkheid verdubbeld (Familiehulp, 2003).

Zoals hoger reeds aangegeven verhoogde de Vlaamse regering het urencontingent in 2002 met amper 1,5% in plaats van de 4% groei die ingeschreven staat in het thuiszorgdecreet (Familiehulp, 2003). Dit heeft tot gevolg dat Familiehulp binnen zijn mogelijkheden zoveel mogelijk nieuwe cliënten helpt (het aantal nieuwe cliënten is in absolute aantallen gestegen), maar dat niet op alle nieuwe aanvragen kan worden ingegaan. Dit betekent ook dat het aantal hulpuren per week en per cliënt vermindert.

4.4.9 Aanwezigheid van mantelzorgers en andere hulpverleners

Het grootste deel van de cliënten van Familiehulp (86%) kan een beroep doen op mantelzorgers. Gemiddeld gezien heeft een cliënt 1,5 mantelzorger. Zowel bij gezinnen als bij bejaarden gaat het voornamelijk (58%) om niet-inwonende familie. Bij gezinnen gaat het ook om inwonende familie. Ook de hulp van burens en vrienden is niet te verwaarlozen (Familiehulp, 2003).

De meerderheid van de cliënten (86%) krijgt ook hulp van andere professionele eerstelijns-hulpverleners. De huisarts komt bij de meeste cliënten maandelijks langs en de thuisverpleegster wekelijks. Bejaarden doen over het algemeen meer een beroep op meerdere hulpverleners naast Familiehulp dan gezinnen (Familiehulp, 2003).

4.4.10 Hulp op onregelmatige uren

Bij Familiehulp krijgt 8% van de bejaarden hulp op onregelmatige uren, dit wil zeggen na 17 uur 's avonds of tijdens het weekend. Voor de gezinnen is dit 5%. Globaal gezien situeren de gepresteerde uren zich vooral in het weekend: 84% van de onregelmatige uren. Gezinnen vragen evenwel relatief meer hulp tussen 17 en 22 uur 's avonds (Familiehulp, 2003).

5. Verzorgenden in de gezinszorg

Zonet gingen we dieper in op enkele karakteristieken van de cliënten van de gezinszorg en de geboden dienstverlening. Deze paragraaf staat stil bij de personeels-categorie die de concrete zorg verleent, namelijk de gezinsverzorgenden. In de wetgeving worden de gezinsverzorgenden gedefinieerd als de werknemers van een dienst voor gezinszorg die persoonsverzorging, huishoudelijke hulp en algemene psychosociale en pedagogische ondersteuning en begeleiding aanbieden in het natuurlijke thuismilieu van de gebruiker (bijlage 1 bij besluit 18/12/1998).

Eerst bespreken we het statuut van de verzorgende in de thuiszorg. Vervolgens overlopen we de opleidingen die kunnen leiden tot het beroep als gezinsverzorgende. Daarna bespreken we het beroepsprofiel van de verzorgende. Tot slot be-

handelen we enkele karakteristieken van de verzorgenden zoals leeftijd en anciënniteit.

5.1 Statuut van de verzorgende

Het statuut van de verzorgende in de thuiszorg wordt beschreven in de bijlage bij het besluit van 24 juli 1997. Zoals hogerop reeds werd aangegeven (paragraaf 2.5.1), is de toepassing van dit statuut één van de erkenningsvoorwaarden voor een dienst voor gezinszorg.

Ten eerste wordt aangegeven dat de verzorgende in de thuiszorg een *volwaardig beroep* is. De verzorgende beschikt over een bekwaamheidsattest en een inschrijvingsnummer bij de bevoegde administratie. De verzorgende heeft een basisopleiding (zie paragraaf 5.2) gevolgd en kan zich permanent bijscholen door middel van werkbesprekingen en vorming.

Daarnaast wordt gesteld dat de verzorgende een *geëigende plaats* heeft in de thuiszorg. Daarbij wordt ingegaan op de basisprincipes van waaruit een verzorgende in de thuiszorg hulp- en dienstverlening aanbiedt, alsook op de professionele attitude en de bijzondere kenmerken van de opdracht van de verzorgende in de thuiszorg (helpt in het thuismilieu, werkt omgevingsgericht en is een polyvalente basiswerker).

De *functieomschrijving* van de verzorgende vormt de hoofdbrok van het statuut. De functiebeschrijving somt de taken van de verzorgende op. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen gebruikersgerichte taken en organisatiegerichte taken. Binnen de gebruikersgerichte taken kan men vier domeinen onderscheiden: de persoonsverzorging, de huishoudelijke hulp- en dienstverlening, de algemene psychosociale ondersteuning en de algemene (ped-)agogische ondersteuning. De organisatiegerichte taken kunnen verder onderverdeeld worden in deelname aan vorming, deelname aan werkbesprekingen, functioneringsgesprekken, teamvergaderingen, wijkwerking, intervisies, enz., administratieve taken en samenwerking met andere hulpverleners.

Tot slot wordt benadrukt dat de *relatie verzorgende-gebruiker* een professionele relatie is.

5.2 Kwalificatieprofiel verzorgende

We bespreken eerst de wettelijke kwalificatievoorwaarden waaraan verzorgenden in de gezinszorg moeten voldoen. Vervolgens gaan we in op de verschillende onderwijstrajecten die hiertoe kunnen leiden.

5.2.1 Wettelijke vereisten

Een verzorgend personeelslid moet bij de indiensttreding beschikken over een inschrijvingsbewijs dat door de administratie werd afgeleverd en dat enkel kan

worden afgeleverd voor personen die beschikken over één van volgende documenten:

- een diploma, getuigschrift, attest of brevet uit een pedagogische richting of een richting in de zorgsector en dat aantoonst dat betrokkene minstens geslaagd is in het hoger beroeps- of technisch secundair onderwijs;
- een bekwaamheidsattest van verzorgende, uitgereikt door een erkend opleidingscentrum;
- een bekwaamheidsattest, uitgereikt door een andere dan de Vlaamse Gemeenschap, of een buitenlands diploma of getuigschrift, mits het door het departement Onderwijs van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap gelijkgesteld is (bijlage 1 bij besluit 18/12/1998).

5.2.2 Onderwijstrajecten

Binnen de onderwijstrajecten die kunnen leiden tot een beroep als gezinsverzorgende, kan een onderscheid gemaakt worden tussen het regulier en het niet-regulier onderwijs.

5.2.2.1 *Regulier onderwijs*

Onderstaande tabel geeft de opleidingen in dagonderwijs weer die toegang verschaffen tot het beroep van verzorgende in de gezinszorg. Binnen het beroepssecundair onderwijs werd vóór september 1995 in de derde graad nog onderscheid gemaakt tussen gezins- en sanitaire hulp en kinderverzorging. Vanaf het schooljaar 1995-1996 werden beide richtingen afgebouwd en vervangen door één richting verzorging. In het derde jaar van de derde graad bestaat momenteel de keuzemogelijkheid tussen kindercare enerzijds en thuis- en bejaardencare anderzijds. Vóór september 1995 was dit het zevende specialisatiejaar personencare (Pacolet et al., 2002a).

In de derde graad van het technisch secundair onderwijs kon men vroeger de opleiding verpleegaspirant volgen. Per ingang van 1 september 2002 wordt deze opleiding gezondheids- en welzijnswetenschappen genoemd. Sedert het schooljaar 2000-2001 worden deze leerlingen vooral voorbereid op verdere studies in de gezondheidszorg (Pacolet et al., 2002a).

Tabel 2.16 Opleidingen die toegang verschaffen tot het beroep van gezinsverzorgende

Vroegere opleidingen	Huidige opleidingen
BSO (vóór 1995)	
Gezins- en sanitaire hulp (3e graad)	Verzorging (1e en 2e jaar van 3e graad)
Kinderverzorging (3e graad)	
7e specialisatiejaar personenzorg	Thuis- en bejaardenzorg (3e jaar van 3e graad)
	Kinderzorg (3e jaar van 3e graad)
TSO (vóór 2002)	
Verpleegaspirant (3e graad)	Gezondheids- en welzijnswetenschappen (3e graad)

5.2.2.2 Niet-regulier onderwijs

Opleidingsaanbod voor werkzoekenden

Vóór 1996 organiseerde de VDAB, in samenwerking met de vroegere diensten voor gezins- en bejaardenhulp, voor werkzoekenden de opleiding gezins- en bejaardenhulp in opleidingscentra verbonden aan de diensten. Deze opleiding was sterk gericht op tewerkstelling in de thuiszorgsector. Wie in de opleiding, bestaande uit 500 uren theorie en 650 uren stage, slaagde behaalde het *brevet van gezins- en bejaardenhelpster*.

In de loop van 1995 ontstond vanuit de residentiële sector de vraag om de opleiding breder te benaderen en ook tewerkstelling in de rusthuizen volle aandacht te geven. Iets minder dan een derde van de gezins- en bejaardenhelpsters komen immers in rusthuizen en RVT's terecht. De opleiding gezins- en bejaardenhulp werd aldus omgebouwd tot de opleiding polyvalent verzorgende (Pacolet et al., 2002a).

Via deze opleiding in een erkend opleidingscentrum kan het *bekwaamheidsattest van polyvalent verzorgende* bekomen worden (besluit van 28/01/2000). Het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap erkent en subsidieert de opleiding, bepaalt het lesprogramma en levert de attesten af. De toeleiding van cursisten gebeurt door de VDAB, die de opleiding mee financiert. Daarnaast levert het Europees Sociaal Fonds een bijdrage in de kosten (Familiezorg Oost-Vlaanderen, 2003). Jaarlijks volgen 800 à 900 werkzoekenden de opleiding polyvalent verzorgende. De opleiding is erop gericht de kandidaten op te leiden tot verzorgenden die zowel in de residentiële als in de thuiszorgsector, kwaliteitsvolle en professionele hulp kunnen bieden. De opleiding bestaat uit een selectieproef, 600 uren theoretische en praktische lessen, 600 uren praktijkstage en een bekwaamheidsproef. Zij respecteert het schema, het opleidingsprofiel en de bijkomende richtlijnen zoals opgenomen in bijlage 1 van het besluit van 28 januari 2000.

Daarnaast beschrijft het besluit de erkenningsvoorwaarden, de erkenningsprocedure, de subsidiëring, het toezicht op de erkenning en het toezicht op de subsi-

diëring van de opleidingscentra voor polyvalent verzorgenden. Zo wordt onder andere bepaald dat de opleidingscentra verbonden moeten zijn aan een erkende dienst voor gezinszorg en dat het opleidingscentrum noch inschrijvingsgeld, noch onkostenvergoeding vraagt aan de cursisten (uitgezonderd een redelijke vergoeding voor voeding en drank). De kwaliteitsvereisten voor de net genoemde opleidingscentra worden bepaald door het besluit van 17 maart 2000. De sectorspecifieke minimale kwaliteitseisen worden in de bijlage van dit besluit vastgelegd.

De opleiding tot polyvalent verzorgende kan ook (deeltijds) gevolgd worden in vijf centra voor onderwijs voor sociale promotie. De studenten zijn in hoofdzaak mensen die reeds werken in de zorgsector maar er een getuigschrift bij willen. De erkende opleidingscentra van de diensten voor gezinszorg bieden de opleiding eveneens deeltijds aan (VDAB, 2002).

Tabel 2.17 Doorstromingsresultaten van de gebrevetteerden in de polyvalente opleiding georganiseerd door Familiehulp, 2001

Doorstromingsresultaat	Aantal	Percentage
Tewerkgesteld bij Familiehulp	83	66
Elders tewerkgesteld	32	25
Werkzoekend	5	4
Andere	6	5
Totaal gebrevetteerden	126	100

Bron: Familiehulp, 2002

Bovenstaande tabel geeft de doorstromingsresultaten weer van de gebrevetteerden in de polyvalente opleiding die in 2001 georganiseerd werd door Familiehulp. Twee op drie van de gebrevetteerden kon aan de slag bij Familiehulp. Eén op vier vond elders werk. Amper 4% vond geen werk na het behalen van het brevet.

Vooropleiding tot polyvalent verzorgende

Voor allochtone vrouwen bestaat er een vooropleiding tot polyvalent verzorgende. Deze wordt door verschillende organisaties georganiseerd in samenwerking met de VDAB. Basiskennis van het Nederlands wordt vereist (www.verzorgende.be). Deze vooropleiding wil de deelnemers cursusrijp maken zodat hun kansen om de bestaande opleiding tot een goed einde te brengen verhogen. De cursus duurt 200 uren gespreid over 8 weken (VDAB, 2002).

Terugkeercursussen voor verzorgenden

Gekwalificeerde werkzoekende verzorgenden (hoger secundair beroeps en hoger secundair technisch onderwijs) kunnen een terugkeercursus voor verzorgende

volgen. In deze cursus wordt de nadruk gelegd op de recente evoluties in de sector bejaardenzorg, gezinszorg en kindercare. De cursus bestaat uit 120 uren theorie en 120 uren stage (VDAB, 2002). Op jaarbasis volgen 80 à 100 cursisten deze herintredingscursussen bij de VDAB. De eerste terugkeercursussen werden georganiseerd in 1995 (Pacolet et al., 2002a).

5.3 Beroepsprofiel verzorgende

In 2003 werd een beroepsprofiel van verzorgende uitgewerkt. Dit gebeurde in het kader van de beroepsprofielenwerking van de SERV in samenwerking met de sectoriele commissie welzijns- en gezondheidszorg en het Vlaams Instituut voor Vorming en Opleiding in de social profit (VIVO). Meer specifiek slaat het beroepsprofiel op de doorsnee beroepsuitoefening in de thuiszorg en de (semi-)residentiële zorg. Het beroepsprofiel beschrijft de taken en bijhorende competenties van een ervaren en beginnend verzorgende (www.serv.be).

Het beroepsprofiel heeft het statuut van een door de sociale partners gelegitimeerd profiel van de verzorgende in Vlaanderen. Het geldt als grondslag voor de eindtermen in het voltijds secundair onderwijs. De VDAB gebruikt het profiel onder andere om er zijn COBRA (competentie- en beroepsinformatiebank) aan aan te passen. Binnenkort zal het profiel ook de grondslag zijn voor het in de steigers staande beleid inzake EVC (erkenning verworven competenties). Daarnaast worden de profielen gebruikt voor functiebeschrijvingen, functioneringsevaluaties en dergelijke.

Het beroepsprofiel van de verzorgende onderscheidt vijf grote taakcategorieën of werkdomeinen:

1. *de persoonsgerichte zorg*. dit houdt alle activiteiten van het dagelijks leven in met betrekking tot de zorgvrager zelf (o.a. hygiënische verzorging, zorgen voor voeding en vocht, aan- en uitkleden, mobiliseren en positioneren, zorgen voor rust en slaap, oppassen en ondersteuning bieden);
2. *zorgen voor het algemeen functioneren op lichamelijk vlak*. Hieronder verstaan we dat de verzorgende de algemene gezondheidsopvoeding en -voorlichting ondersteunt, dat zij, indien nodig, de zorgvrager begeleidt in de dagdagelijkse medicatie-inname, dat zij toeziet op een (normale) uitscheiding, dat zij EHBO toepast en dat ze observeert en rapporteert;
3. *zorgen voor het algemeen functioneren op sociaal en psychisch vlak*. De verzorgende communiceert met de zorgvrager en zijn omgeving. Dit betekent onder meer dat zij op een professionele wijze een vertrouwensrelatie met de zorgvrager opbouwt. Zij onderhoudt ook functionele contacten met het sociaal netwerk van de zorgvrager en ondersteunt het dagprogramma van de zorgvrager. De verzorgende observeert en rapporteert;
4. *zorgen voor woon- en leefklimaat*. De verzorgende helpt mee een aangenaam woon- en leefklimaat creëren waarin de zorgvrager zich goed kan voelen. Dit kan onder andere inhouden dat de verzorgende, met respect voor de eigen-

heid van de zorgvrager, aandacht heeft voor orde en netheid in de leefruimte, bedden opmaakt, maaltijden bereidt, de afwas doet, opdient en afruimt, licht poetswerk doet, boodschappen doet en de zorgvrager helpt bij de administratie. Bij haar werkzaamheden leeft de verzorgende steeds de hygiëne-, veiligheids- en milieuvoorschriften na;

5. *functioneren binnen de organisatie.* Ten slotte heeft de verzorgende nog enkele belangrijke taken ten aanzien van de organisatie waarin zij werkt. Deze hebben betrekking op interne communicatie, het opbouwen van de eigen deskundigheid, administratie en kwaliteitszorg.

5.4 Karakteristieken verzorgenden

5.4.1 Statuut

Verzorgenden die tewerkgesteld zijn in de private diensten voor gezinszorg hebben het statuut van arbeider, deze in de publieke diensten hebben het statuut van ambtenaar. In de publieke diensten kan het zowel gaan om contractuelen als statutairen. Bij de contractuelen kan een onderscheid gemaakt worden tussen de gesubsidieerde contractuelen (GESCO's) en de gewone contractuelen. De federaal secretaris Lokale en Regionale Besturen van ACOD en de contactpersoon van het VVSG vermoeden dat de verzorgenden in de openbare diensten meestal contractuelen zijn. Harde cijfergegevens zijn hierover helaas niet beschikbaar.

5.4.2 Aantal en voltijdse equivalenten

Het aantal verzorgenden is in de periode 1989-2000 gestegen van 9 165 naar 13 086 (stijging met 43%). Het aantal VTE steeg in dezelfde periode van 7 432 naar 10 328 (stijging met 39%). In 2000 werkte 20% van de verzorgenden in een openbare dienst voor gezinszorg, 80% werkte in een private dienst.

Tabel 2.18 Verzorgenden van de diensten voor gezinszorg: aantallen en voltijdse equivalenten, Vlaamse Gemeenschap, 1989-2000

	1989		2000	
	Aantal	VTE	Aantal	VTE
Vzw	6 898	5 792	10 473	8 458
OCMW	2 267	1 640	2 613	1 870
Totaal	9 165	7 432	13 086	10 328

Bron: Team Thuiszorg

Wanneer we het aantal verzorgenden en het aantal VTE aan verzorgenden per private dienst in kaart brengen, krijgen we onderstaande tabel. De zes grootste private diensten (Familiehulp, Thuishulp, Familiezorg West-Vlaanderen, Solidariteit, Landelijke Thuiszorg en Familiezorg Oost-Vlaanderen) stelden in 2000 samen 9 237 verzorgenden tewerk (7 551 VTE). Dit betreft 88% van alle verzorgenden die tewerkgesteld waren in de private diensten en 71% van alle verzorgenden in de (private en publieke) gezinszorg in Vlaanderen. Eén derde van alle gezinsverzorgenden in Vlaanderen werkt bij Familiehulp.

Tabel 2.19 Verzorgenden per private dienst voor gezinszorg in Vlaanderen, 2000

Diensten gezinszorg	Aantal verzorgenden	Aantal VTE
Familiehulp	4 277	3 523
Thuishulp	1 235	1 019
Familiezorg West-Vlaanderen	1 095	870
Solidariteit voor Gezins- en Bejaardenhulp voor het Vlaamse Landsgedeelte	981	836
Landelijke Thuiszorg	841	670
Familiezorg Oost-Vlaanderen	808	633
Gezinszorg Villers	224	185
Familiezorg Hasselt	195	108
SOWEL-Thuiszorg vzw	173	132
Onafhankelijke Thuiszorg	145	98
Solidariteit Brussel	87	77
Verbond Vrije Mutualiteiten Limburg	76	53
Sociale Familiezorg	70	56
Onafhankelijke Sociale Dienst-Gezinszorg	60	52
Sociaal Centrum	45	36
Gezinszorg Willebroek	38	27
Vzw Thuisverzorging de 'Eerste Lijn'	33	21
Liers Centrum voor bejaardenhulp	23	17
Joodse Dienst voor Gezins- en Bejaardenhulp	20	17
Pajottenlands Centrum voor Gezins- en Bejaardenhulp	20	13

Tabel 2.19 Verzorgenden per private dienst voor gezinszorg in Vlaanderen, 2000. Vervolg

Diensten gezinszorg	Aantal verzorgenden	Aantal VTE
Gezins- en Bejaardenhulp	15	10
Thuisgezondheidszorg	12	6
Totaal vzw	10 473	8 458

Bron: Team Thuiszorg

In 2001 hield de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) een bevraging bij de openbare diensten gezinszorg om zicht te krijgen op het werkveld. Van de 131 erkende openbare diensten reageerden er 110, daarnaast reageerden er 7 niet-erkende openbare diensten. 114 diensten gaven een antwoord op de vraag naar het aantal VTE verzorgenden. Onderstaande tabel geeft de frequentieverdeling weer naar het aantal VTE per dienst.

Tabel 2.20 Frequentieverdeling openbare diensten voor gezinszorg in Vlaanderen naar aantal VTE verzorgenden, 2000

Aantal VTE verzorgenden	Aantal diensten	Percentage
Maximum 3	18	16
Meer dan 3, tot en met 5	28	25
Meer dan 5, tot en met 10	34	30
Meer dan 10, tot en met 15	15	13
Meer dan 15, tot en met 20	2	2
Meer dan 20, tot en met 25	6	5
Meer dan 25, tot en met 75	10	9
Meer dan 75	1	1
Totaal	114	100

Bron: Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten, 2002

Terwijl slechts twee private diensten (of 9% van alle private diensten) 10 of minder VTE verzorgenden telden in 2000, stelde de meerderheid van de openbare diensten (71%) maximum 10 VTE verzorgenden te werk. Slechts 10% van de publieke diensten had meer dan 25 VTE in dienst.

Pas vanaf 75 VTE voorziet de Vlaamse Gemeenschap in subsidies voor leidend personeel. De meeste openbare diensten konden hier in 2000 bijgevolg geen aanspraak op maken. Van de private diensten kon de helft hier geen beroep op doen. Dit was één van de uitgangspunten voor de omzendbrief van 8 maart 2000 waarin de diensten voor gezinszorg gestimuleerd werden om naar schaalvergroting te gaan.

De openbare diensten waar minder dan 3 VTE verzorgenden werken zijn voornamelijk niet-erkende diensten. In een enkel geval betreft het een erkende dienst die er niet in slaagt een aanwerving te doen door het tekort op de arbeidsmarkt.

31 openbare diensten of meer dan een vierde van de openbare diensten voorzag op het moment van de bevraging een wijziging van het aantal verzorgenden voor het jaar 2001 of 2002. In 17 gevallen gaat het om een verhoging van het aantal medewerkers, bij 4 diensten om een vermindering (10 diensten gaven geen antwoord).

Uit de vergelijking van tabel 2.19 en 2.20 blijkt dat de private diensten aanzienlijk meer VTE verzorgenden tewerkstellen dan de openbare diensten.

5.4.3 Deeltijdse tewerkstelling

In 2002 lijkt de meerderheid van de verzorgenden in de gezinszorg deeltijds te werken. Bij gebrek aan gegevens over de ganse sector in Vlaanderen, baseren we ons voor deze uitspraak op het gemiddeld percentage deeltijds werkende verzorgenden in de zes grootste Vlaamse diensten voor gezinszorg (Familiehulp, Thuiszorg, Familiezorg West-Vlaanderen, Solidariteit, Landelijke Thuiszorg en Familiezorg Oost-Vlaanderen). Dit gemiddelde bedraagt 73% (eigen berekening o.b.v. jaarverslagen 2002 en interne cijfers diensten).

Het deeltijds werken is bij Familiehulp sinds 1999 toegenomen van 68% tot 74% in 2002. Hierboven kwam reeds een indicatie voor de toename van het deeltijds werken over de gehele Vlaamse sector aan bod, namelijk dat het aantal verzorgenden in de loop van 1989-2000 sterker steeg dan het aantal VTE verzorgenden.

5.4.4 Loopbaanonderbreking

Sinds 1 januari 2002 is het stelsel van loopbaanonderbreking vervangen door het stelsel van tijdskrediet. In 2002 was 15% van de verzorgenden (of 673 verzorgenden) bij Familiehulp in tijdskrediet of thematisch verlof. Dit is een stijging van 2% ten aanzien van 2001. Dit kan onder andere verklaard worden doordat vanaf 2002 ook 1/5 ouderschapsverlof mogelijk is. 44% nam een vorm van thematisch verlof, waarvan ouderschapsverlof het populairst was. 41% nam een vorm van tijdskrediet. De rest zat nog in een 'oude' vorm van loopbaanonderbreking (Familiehulp, 2003). Onderstaande tabel geeft de verdeling over de verschillende vormen van tijdskrediet weer bij Familiehulp.

Tabel 2.21 Verzorgenden bij Familiehulp in tijdskrediet naar soort tijdskrediet, 2002, in %

Vormen van tijdskrediet	Percentage t.a.v. het aantal verzorgenden dat tijdskrediet nam in 2002
Tijdskrediet volledige schorsing	52
Halftijds tijdskrediet	10
Loopbaanvermindering 1/5	10
Loopbaanvermindering 1/2 <50 jaar	27
Loopbaanvermindering 1/5 <50 jaar	1

Bron: Familiehulp, interne cijfers

Ongeveer de helft van de verzorgenden die bij Familiehulp tijdskrediet genoten, nam een volledig tijdskrediet. Meer dan één op vier betrof een 50-plusser met halftijdse loopbaanvermindering.

5.4.5 Leeftijd

Onderstaande tabel geeft de leeftijdsverdeling weer van de verzorgenden in de zes grootste Vlaamse diensten voor gezinszorg. Deze leeftijdsopbouw heeft de vorm van een piramide. De grootste groep verzorgenden (41%) bevindt zich in de leeftijdscategorie van 36 tot 45 jaar. 37% is jonger dan 36 jaar en 22% is ouder dan 45. De 50-plussers hebben een aandeel van 10%.

Tabel 2.22 Leeftijdsverdeling van de verzorgenden van de 6 grootste Vlaamse diensten voor gezinszorg, 2002

Leeftijd	Percentage
18-20 jaar	1,1
21-25 jaar	8,1
26-30 jaar	11,2
31-35 jaar	16,2
36-40 jaar	22,1
41-45 jaar	18,9
46-50 jaar	12,0
51-55 jaar	7,1
56-60 jaar	3,0
>60 jaar	0,3
Totaal	100,0

Bron: Eigen berekening o.b.v. interne cijfers Familiezorg, Thuishulp, Familiezorg West-Vlaanderen, Solidariteit Gent, Familiezorg Oost-Vlaanderen en Landelijke Thuiszorg

De gemiddelde leeftijd van de verzorgenden bij Familiehulp verhoogde de laatste jaren sterk. Zo was in 1988 28% van de verzorgenden jonger dan 26 jaar terwijl dit in 2002 nog maar 9% was. De gemiddelde leeftijd van de verzorgenden bij Fami-

liehulp bedroeg 37 jaar in 2002, 35 jaar in 2001 en 34 jaar in 2000 (Familiehulp, 2003).

Tabel 2.23 Leeftijdverdeling van de verzorgenden bij Familiehulp, 1988-2002

Leeftijd	1988		2002	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
18-20 jaar	141	5,4	53	1,2
21-25 jaar	597	23,0	350	7,8
26-30 jaar	598	23,1	477	10,6
31-35 jaar	391	15,1	712	15,9
36-40 jaar	261	10,1	950	21,2
41-45 jaar	212	8,2	885	19,7
46-50 jaar	205	7,9	572	12,7
51-55 jaar	151	5,8	331	7,4
56-60 jaar	38	1,5	144	3,2
60-64 jaar	0	0,0	13	0,3
Totaal	2 594	100,0	4 487	100,0

Bron: Familiehulp, 1989; Familiehulp, 2003

5.4.6 Anciënniteit

Wat de anciënniteit van de verzorgenden in de zes grootste Vlaamse diensten voor gezinszorg betreft, blijkt dat de helft hiervan minder dan 10 jaar anciënniteit heeft. Dit wijst erop dat mensen niet erg lang tewerk gesteld blijven in de sector en dat er vrij veel personeelsverloop is.

Tabel 2.24 Anciënniteit van de verzorgenden in de 6 grootste Vlaamse diensten voor gezinszorg, 2002, in %

Anciënniteit	Percentage
0-4 jaar	28,5
5-9 jaar	21,3
10-14 jaar	18,2
15-19 jaar	13,0
20-24 jaar	10,3
25-29 jaar	7,4
≥30 jaar	1,3
Totaal	100,0

Bron: Eigen berekening o.b.v. interne cijfers Familiezorg, Thuishulp, Familiezorg West-Vlaanderen, Solidariteit Gent, Familiezorg Oost-Vlaanderen en Landelijke Thuiszorg

5.4.7 In- en uitstroom

Het beroep als verzorgende wordt door de VDAB gecatalogeerd als een knelpuntberoep. De diverse diensten ervaren instroomproblemen bij zowel de cursisten voor de opleiding tot polyvalent verzorgende als bij het reguliere kader. Ondanks het intensifiëren van de inspanningen, is het zeer moeilijk om geschikte verzorgenden voor de gezinszorg aan te trekken en dit terwijl de vraag van cliënten blijft stijgen (Familiehulp, 2003).

In 2002 wierf Familiehulp 750 verzorgenden aan. 85% hiervan heeft een diploma van verzorgende. De verzorgenden zijn grotendeels schoolverlaters. 62% wordt voltijds aangeworven en bijna 60% wordt aangeworven met een contract van bepaalde duur (Familiehulp, 2003).

1 071 verzorgenden traden in 2002 uit dienst bij Familiehulp. Twee derde van de uitdiensttredingen gebeurde omwille van het beëindigen van een contract bepaalde duur of vervangingscontract. Het vinden van ander werk is tevens een belangrijke reden (10%). In 3% van de gevallen lag een medische reden aan de basis van de uitdiensttreding (Familiehulp, 2003). Over de resterende redenen (bv. pensioen) zijn ons geen cijfers bekend.

5.4.8 Geslacht

Het beroep als verzorgende in een dienst voor gezinszorg is sterk vervrouwelijkt. Dat blijkt duidelijk uit het feit dat geen van de zes grootste Vlaamse diensten meer dan 1% mannen tewerkstelt als verzorgende. Het beroep is overigens niet altijd toegankelijk voor mannen geweest.

5.4.9 Provincie

In onderstaande tabel wordt per Vlaamse provincie en voor het totale Vlaamse Gewest het aantal gepresteerde uren gezinszorg en de omzetting hiervan in VTE verzorgenden gerapporteerd. Hieruit blijkt dat Antwerpen koploper is in het aantal gepresteerde uren gezinszorg en bijgevolg in de tewerkstelling die dit creëert voor verzorgenden. In de provincie Limburg en Vlaams-Brabant worden het minst aantal uren gezinszorg gepresteerd.

Tabel 2.25 Aantal VTE gezinsverzorgenden per Vlaamse provincie, 2001

Provincie	Gepresteerde uren gezinszorg	Omzetting in VTE verzorgenden
Antwerpen	3 559 437	2 312,82
Limburg	1 569 816	1 020,02
Oost-Vlaanderen	3 458 339	2 247,13
West-Vlaanderen	3 347 685	2 175,23
Vlaams-Brabant	1 838 975	1 194,92
Vlaams Gewest	13 774 253	8 950,13

Bron: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 2003

5.4.10 Opleiding

In 1994 deed het HIVA een onderzoek naar het personeel in de diensten voor gezins- en bejaardenhulp (De Prins et al., 1995). Van de 941 bevraagde gezins- en bejaardenhelpsters (toenmalige benaming van de verzorgenden), had ongeveer de helft een verkorte beroepsopleiding gezins- en bejaardenhulp (brevet gezins- en bejaardenhelpster) achter de rug. Een kleine helft volgde een BSO-opleiding. De TSO-opleiding tot verpleegaspirant scoorde beduidend lager. Onderstaande tabel geeft de concrete opleidingen en percentages weer.

Tabel 2.26 Kwalificatiestructuur van verzorgenden in 1994, in %

Diploma	Percentage
Verkorte beroepsopleiding (brevet gezins- en bejaardenhelpster)	50,5
TSO-opleidingen	
Verpleegaspirante	3,0
BSO-opleidingen	
Gezins- en sanitaire hulp	24,4
Bejaardenzorg	18,5
Kinderverzorgster	3,0
Onbekend	0,6

Bron: De Prins et al., 1995

6. Omkadering van de sector gezinszorg

We beëindigen dit hoofdstuk met een blik op de omkadering van de sector van de gezinszorg. Achtereenvolgens bespreken we het sectoraal overleg, de relevante fondsen en de verenigingen, confederaties en instituten die van belang zijn voor de gezinszorg.

6.1 Sectoraal overleg

De loon- en arbeidsvoorwaarden van de verzorgenden worden voor de private diensten geregeld door paritair comité 318 (PC 318). Dit PC komt in de praktijk niet meer samen. Specifiek voor de Vlaamse Gemeenschap en de Vlaamse Gemeenschapscommissie van het Brussels Gewest is het paritair subcomité 318.02 werkzaam. Dit heeft tot gevolg dat er aparte CAO's worden gemaakt voor de Vlaamse gezinszorg en dat er heel wat verschillen zijn tussen het personeel van de diensten in Vlaanderen en in de andere gewesten (CCVD, 2000). Denken we maar aan de verschillende CAO's ter uitvoering van het VIA-akkoord die onder andere betrekking hebben op het loon, de eindejaarstoelage en de vijf aanvullende verlofdagen vanaf 35 tot 44 jaar.

De verzorgenden binnen de publieke diensten vallen niet onder paritair subcomité 318.02. Hun loon- en arbeidsvoorwaarden vallen onder de bevoegdheid van comité C dat afspraken maakt voor al het personeel van de lokale en regionale besturen. Er worden globale akkoorden afgesloten, maar de lokale implementatie kan verschillen. De juridische werkgever van een publieke dienst voor gezinszorg is immers het OCMW. De raad voor maatschappelijk welzijn is de instantie die de beslissingen neemt.

6.2 Fondsen

6.2.1 Vzw Vesofa-Afosoc

Vesofa staat voor 'Vereniging van de Sociale Fondsen van de non-profitsector'. Afosoc is de Franse vertaling van Vesofa en staat voor 'Association des Fonds Sociaux du secteur non-marchand'. De vzw Vesofa-Afosoc werd opgericht om de sectorale fondsen van de non-profitsector te groeperen teneinde hun werking te verbeteren, synergieën en informatie-uitwisseling tussen hen te creëren en gemeenschappelijke initiatieven te ontwikkelen. Vesofa-Afosoc groepeerde onder andere het fonds maribel social des aides familiales et des aides seniors van het paritair subcomité 318.1 van de gezins- en bejaardenhulp van de Franse Gemeenschap (www.afosoc-vesofa.org/). Het sociale maribel fonds voor de diensten gezinszorg van de Vlaamse Gemeenschap, dat we zodadelijk bespreken, behoort niet tot de vzw Vesofa-Afosoc. Het Vlaams Instituut voor Vorming en Opleiding in de social profit (vzw VIVO) waarop we hieronder nog ingaan, behoort er wel toe.

6.2.2 Fonds sociale maribel voor de diensten voor gezinszorg

Via de CAO van 29 april 1999 (tot vervanging van de CAO van 18/06/1998 betreffende maatregelen ter bevordering van de tewerkstelling in de diensten gezins- en bejaardenhulp gesubsidieerd door de Vlaamse Gemeenschap) verbinden de werk-

gevers er zich toe een nettoangroei van de tewerkstelling en een toename van het totaal arbeidsvolume te realiseren. De CAO trad in werking op 1 juli 1999 en is gesloten voor onbepaalde duur.

De CAO van 7 juni 2001 (betreffende maatregelen ter bevordering van de tewerkstelling in de diensten voor gezinszorg van de Vlaamse Gemeenschap (sociale maribel IV)) is qua inhoud grotendeels vergelijkbaar met de hoger vernoemde CAO van 29 april 1999. Voor de toepassing van de huidige CAO komen echter enkel individuele diensten in aanmerking en geen samenwerkingsakkoorden tussen verschillende diensten. De CAO herhaalt dat iedere individuele dienst voor gezins- en bejaardenhulp recht heeft op een vermindering van de werkgeversbijdrage sociale zekerheid voor de realisatie van de nettoangroei van de tewerkstelling. Het budget van de bijdragevermindering en de toewijzing aan de diensten wordt jaarlijks opnieuw vastgesteld door het sectoraal 'fonds sociale maribel' voor de diensten voor gezinszorg. De bijdragevermindering wordt toegekend op basis van de effectief gepresteerde uren. De Rijksdienst voor sociale zekerheid stort de bijdrageverminderingen voor de werkgevers aan het sectoraal fonds 'sociale maribel'. De CAO treedt in werking op 1 januari 2001 en is gesloten voor onbepaalde duur.

Het fonds sociale maribel werd opgericht bij de CAO van 29 april 1999 (houdende de oprichting van een fonds bestaanszekerheid genaamd 'fonds sociale maribel' en vaststelling van zijn statuten). Deze CAO heeft uitwerking vanaf 1 juli 1999 en is gesloten voor onbepaalde duur. Het fonds heeft het beheer van de gemutualiseerde som van de bijdragevermindering tot doel. Het fonds is belast met het ontvangen van de som, het goedkeuren en toekennen van de som aan de werkgevers die zich hebben verbonden een extra inspanning te leveren betreffende de tewerkstelling. Het fonds wordt beheerd door een paritair samengestelde Raad van Beheer bestaande uit de effectieve leden van het PC nr. 318.

6.2.3 Vormingsfonds gezinszorg Vlaamse Gemeenschap

Bij de CAO van 19 december 2002 wordt een fonds voor bestaanszekerheid opgericht, genaamd 'Vormingsfonds gezinszorg Vlaamse Gemeenschap'. Deze CAO heeft uitwerking vanaf 1 december 2002 en is gesloten voor onbepaalde duur. Het fonds verzekert de financiering van vormingsinitiatieven en de bevordering van de werkgelegenheid. Hiertoe ontvangt en beheert het fonds de sommen van de bijdragevermindering komende uit niet-recurrente reserves van het fonds sociale maribel voor de gezins- en bejaardenhulp van de Vlaamse Gemeenschap. Het fonds wordt beheerd door een paritair samengestelde Raad van Beheer die op dezelfde wijze is samengesteld als de Raad van Beheer van het fonds sociale maribel voor de diensten voor gezins- en bejaardenhulp van de Vlaamse Gemeenschap.

6.3 Verenigingen, confederaties en instituten

6.3.1 Vereniging van de diensten voor gezins- en bejaardenhulp van de Vlaamse Gemeenschap

De 'vzw Vereniging Diensten Gezins- en Bejaardenhulp van de Vlaamse Gemeenschap' overkoepelt de diensten voor gezins- en bejaardenhulp die erkend zijn door het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Door de aansluiting van zowel de privé-diensten als de diensten die functioneren in het kader van openbare besturen wordt een pluralistische werking gegarandeerd. Elke dienst behoudt evenwel zijn autonomie in deze structuur. De vereniging heeft de volgende doelstellingen:

- het bevorderen van onderlinge contacten tussen de diensten;
- werken aan de promotie, maatschappelijke erkenning en beeldvorming, met betrekking tot de gezins- en bejaardenhulp;
- waken over de kwaliteit van de hulpverlening;
- meewerken aan opleiding van toekomstig personeel;
- bevorderen van de deskundigheid van het eigen personeel;
- de valorisatie van de betrokken beroepen;
- de studie van gemeenschappelijke problemen;
- de gezamenlijke belangenbehartiging bij de subsidiërende overheid;
- de gemeenschappelijke vertegenwoordiging in nationale en internationale verenigingen.

De doelstellingen worden gerealiseerd door de inzet van de dienstverantwoordelijken die participeren in de Raad van Bestuur van de vzw. Op de maandelijkse bijeenkomsten worden informatie en ervaringen uitgewisseld en gemeenschappelijke strategieën bepaald. Via studiewerk in werkgroepen worden voorstellen doorgegeven aan beleidsverantwoordelijken en aan de administratie.

De vereniging treedt op als gesprekspartner in diverse overlegstructuren. In het bevoegd paritair comité voor de sector, fungeert ze als werkgeversafvaardiging. Op nationaal en internationaal niveau is de vereniging vertegenwoordigd in congressen en seminaries (vereniging van de diensten voor gezins- en bejaardenhulp van de Vlaamse gemeenschap, jaartal onbekend).

6.3.2 Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten

De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) is de koepelorganisatie van de Vlaamse gemeenten en OCMW's. Ze ondersteunt lokale besturen d.m.v. informatie, advies en overleg en behartigt de belangen van het lokale bestuur bij andere overheden en instellingen. Binnen het VVSG functioneert het Team Welzijnsvoorzieningen dat een stafmedewerker ouderbeleid en thuiszorg tewerkstelt.

6.3.3 Vlaamse Confederatie van Social Profit Ondernemingen

VCSPPO vzw is de intersectorale werkgeversorganisatie voor de social profit in Vlaanderen waarvan federaties lid zijn, actief in de gezondheid- en welzijnszorg, de sociaal-culturele sector, het onderwijs en de podiumkunsten. Als sociale partner vertegenwoordigt de VCSPPO de social profit in het sociaal-economisch overleg. De VCSPPO verdedigt de social profit werkgeversbelangen in Vlaanderen in een gezamenlijk project met de Confederatie van Social Profit Ondernemingen (CSPO, federaal) en de Union Francophone des Entreprises Non-Marchandes (UFENM, Wallonië) (www.vcspo.be).

6.3.4 Vlaams Instituut voor Vorming en Opleiding in de social profit (vzw VIVO)

Het Vlaams Instituut voor Vorming en Opleiding in de social profit (VIVO) werd opgericht in 2000 via een protocolovereenkomst tussen de Vlaamse regering en de sociale partners. VIVO wordt paritair bestuurd door representatieve werkgevers- en werknemersfederaties van de private en openbare social profitsector.

In het protocolakkoord van samenwerking tussen de Vlaamse regering en de vzw VIVO werd opgenomen dat er aandacht moet zijn voor de creatie van bijkomende, duurzame werkgelegenheid in de social profitsector met een prioritaire aandacht voor het bevorderen van de werkgelegenheidskansen van de laaggeschoolden. Tevens moet er aandacht zijn voor een breder ondersteuningsbeleid inzake permanente vorming van werknemers in de social profitsector, dit ter aanvulling van de eigen VTO-inspanningen van de voorzieningen zoals voorzien in hun eigen sectorale wetgeving.

In het huidig Sectoraal Actieplan, afgesloten tussen de Vlaamse Regering en VIVO in 2002, wordt het actieterrein toegespitst op vier thema's: werkzoekenden, relatie onderwijs-arbeidsmarkt, diversiteitsbeleid en levenslang leren. Vanuit de verschillende sectoren van de social profit kreeg VIVO actiepunten toegewezen die kaderen binnen de hierboven vernoemde thema's. Deze actiepunten worden begroot met middelen van de fondsen risicogroepen en lopen over een termijn van twee jaar (t.e.m. maart 2004).

Binnen het thema 'levenslang leren' tracht VIVO een breder ondersteuningsbeleid inzake permanente vorming van werknemers te ontwikkelen door onder andere het ontwikkelen/ondersteunen van projecten voor herintreders en oudere werknemers.

Los van de vier thema's werken de projectmedewerkers van VIVO ook aan de profilering van de beroepen binnen de social profit en ondersteunen ze de SERV bij de uitwerking van de beroepsprofielen (VIVO, 2003).

Wat de diensten voor gezinszorg betreft, werden in 2001-2002 bijvoorbeeld in samenwerking met de diensten, vijf vooropleidingen voor allochtonen voor de opleiding 'polyvalent verzorgende' georganiseerd. In samenwerking met VDAB

en de Vereniging van Diensten voor Gezinszorg wordt gezocht naar mogelijke continuering van deze vooropleidingen (VIVO, jaartal ongekend).

Bijlage 1 / Lijst van de door de Vlaamse Gemeenschap erkende en gesubsidieerde diensten voor gezinszorg 2003

Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn

Nummer dossier	Benaming en adres	Telefoon
1. GEZ/03400	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Leuven A. Vesaliusstraat 47 3000 Leuven	016/24.80.11
2. GEZ/05500	Dienst voor Gezinszorg van de Stad Ronse Stadhuis 9600 Ronse	055/23.28.20
3. GEZ/07700	Intercommunale voor medico-sociale instellingen van de Rupelstreek Kolonel Silvertopstraat 15 2850 Boom	03/880.58.00
4. GEZ/08300	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Hoeilaart J.B. Charlierlaan 78, 1ste verdiep 1560 Hoeilaart	02/657.93.09 02/657.42.41
5. GEZ/08500	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Tienen Veldbornstraat 114 3300 Tienen	016/80.11.28
6. GEZ/09100	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Puurs Palingstraat 50 2870 Puurs	03/890.15.20
7. GEZ/09200	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Aalst Gasthuisstraat 40 9300 Aalst	053/76.41.11
8. GEZ/09700	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Zelzate Burgemeester J. Chalmetlaan 82 9060 Zelzate	09/342.29.25
9. GEZ/10100	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Edegem Terlindelaan 1 2650 Edegem	03/450.84.00
10. GEZ/10400	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Schoten Verbertstraat 25 2900 Schoten	03/680.06.80
11. GEZ/10500	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Sint-Niklaas Lod. Demeesterstraat 3 9100 Sint-Niklaas	03/760.70.11
12. GEZ/11200	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Merelbeke Poelstraat 37 9820 Merelbeke	09/210.71.10
13. GEZ/11400	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Eeklo Visstraat 16 9900 Eeklo	09/377.25.32

Nummer dossier	Benaming en adres	Telefoon
14. GEZ/11500	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Evergem Sleidinge-Dorp 54 9940 Sleidinge	09/357.51.51
15. GEZ/11800	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Assenede Hoogstraat 57 9960 Assenede	09/344.75.18
16. GEZ/11900	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Halle A. Demaeghtlaan 30 1500 Halle	02/361.16.16
17. GEZ/12300	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Vilvoorde Kursaalstraat 40 1800 Vilvoorde	02/257.98.04
18. GEZ/13500	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Zele Koevliet 3 9240 Zele	052/45.67.11
19. GEZ/13700	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Kalmthout Heuvel 39 9240 Kalmthout	03/620.15.60
20. GEZ/14100	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Aarschot Albertlaan 10 3200 Aarschot	016/55.07.90
21. GEZ/14300	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Wijnegem Koolsveldlaan 94 2110 Wijnegem	03/355.32.90
22. GEZ/14500	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Kapellen Hoevensbaan 12/1 2950 Kapellen	03/660.68.00
23. GEZ/14600	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Antwerpen Lange Gasthuisstraat 32 2000 Antwerpen	03/223.58.99
24. GEZ/14700	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Willebroek Tisseltsesteenweg 27a 2830 Willebroek	03/860.34.95
25. GEZ/15100	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Diest Hasseltsesteenweg 30 3290 Diest	013/31.21.23
26. GEZ/15300	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Maldegem Lazarusbron 9990 Maldegem	050/72.98.21
27. GEZ/15500	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Wetteren Scheldedreef 52 9230 Wetteren	09/365.73.73
28. GEZ/15700	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Tessenderlo Solveld 32 3980 Tessenderlo	013/66.65.26

Nummer dossier	Benaming en adres	Telefoon
29. GEZ/15900	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Geraardsbergen Kattestraat 27 9500 Geraardsbergen	054/43.20.32
30. GEZ/16800	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Dilbeek Itterbeeksebaan 208 1701 Itterbeek	02/568.05.00
31. GEZ/16900	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Beveren Oude Zandstraat 92 9120 Beveren	03/750.92.00
32. GEZ/17000	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Temse Kouterstraat 1 9140 Temse	03/710.20.11
33. GEZ/17100	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Beringen Burgemeester Heymansplein 14 3581 Beverlo-Beringen	011/34.03.70
34. GEZ/17500	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Dilsen A. Sauwenlaan 80 3650 Dilsen	089/75.75.27 089/75.75.28
35. GEZ/18000	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van St.-Pieters- Leeuw Fabrieksstraat 1 1601 Ruisbroek	02/371.03.40
36. GEZ/18200	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Heusden-Zolder Gemeentehuis St. Willibrordusplein 4 3550 Heusden-Zolder	011/42.27.03 011/42.24.04
37. GEZ/18700	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Kinrooi Weertersteenweg 417 3640 Kinrooi	089/70.14.14
38. GEZ/18800	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Gent Ouderen- en thuiszorgbeleid Jubileumlaan 217 9000 Gent	09/266.93.11
39. GEZ/18900	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Oostende Edith Cavellstraat 15 8400 Oostende	059/55.56.41
40. GEZ/19000	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Sint-Truiden Cl. Cartuyvelsstraat 12 3800 Sint-Truiden	011/69.70.42
41. GEZ/20300	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Zaventem H. Henneulaan 1 1930 Zaventem	02/720.88.84 02/720.93.64
42. GEZ/20400	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Bornem Broekstraat 40 2880 Bornem	03/890.60.70

Nummer dossier	Benaming en adres	Telefoon
43. GEZ/20600	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Borsbeek Lucien Hendrickxlei 17 2150 Borsbeek	03/366.48.01 03/366.49.04 03/366.50.12
44. GEZ/20700	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Kampenhout Dorpstraat 9 1910 Kampenhout	016/65.53.32
45. GEZ/21000	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Scherpenheuvel-Zichem Markt 21 3271 Zichem	013/77.26.47
46. GEZ/21100	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Landen O. Huysecomlaan 2 3400 Landen	011/88.02.00
47. GEZ/21300	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Wuustwezel Gasthuisstraat 11 2990 Wuustwezel	03/633.52.10
48. GEZ/21400	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Opwijk Kloosterstraat 43 1745 Opwijk	052/36.59.30
49. GEZ/21600	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Leopoldsburg Koningin Astridplein 37 3970 Leopoldsburg	011/39.15.82
50. GEZ/21700	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Tervuren Lindeboomstraat 25/1 3080 Tervuren	02/767.48.65
51. GEZ/21900	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Sint-Genesius-Rode Gemeentehuis Dorpstraat 74 1640 Sint-Genesius-Rode	02/380.55.55
52. GEZ/22200	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Zonhoven Kerkplein 60 3520 Zonhoven	011/81.04.11
53. GEZ/22500	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Grimbergen Verbeytstraat 30 1853 Grimbergen	02/267.15.07
54. GEZ/22600	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Wommelgem Kerkplaats 28 2160 Wommelgem	03/353.04.58
55. GEZ/23000	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Heist-op-den-Berg Stationsstraat 2 2220 Heist-op-den-Berg	015/24.93.50
56. GEZ/23100	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Schelle Fabiolalaan 55 2627 Schelle	03/887.68.36

Nummer dossier	Benaming en adres	Telefoon
57. GEZ/23200	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Houthalen-Helchteren Peerdekerkhofstraat 32 3530 Houthalen-Helchteren	011/60.09.60
58. GEZ/23500	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Lummen Meerlestraat 4 3560 Lummen	013/35.17.81
59. GEZ/23600	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Waarschoot Dorp 1 9950 Waarschoot	09/376.81.84
60. GEZ/23800	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Kapelle-op-den-Bos E. Larockstraat 22 1880 Kapelle-op-den-Bos	015/71.92.10
61. GEZ/24100	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Begijnendijk Kleine Steenweg 4 3130 Begijnendijk	016/52.55.40
62. GEZ/24300	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Haaltert Hoogstraat 39 9450 Haaltert	053/85.86.40
63. GEZ/24400	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Keerbergen Gemeenteplein 10 3140 Keerbergen	015/50.91.70
64. GEZ/24500	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Bree Rode Kruislaan 40 3960 Bree	089/46.43.31
65. GEZ/24900	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Overijse J.P. Dieudonnéstraat 3 3090 Overijse	02/687.51.56
66. GEZ/25200	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Oosterzele Gootje 2 9860 Oosterzele	09/362.40.30
67. GEZ/25500	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Tielt-Winge Tiensesteenweg 2 3390 Tielt-Winge	016/63.40.03
68. GEZ/25600	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Machelen C.Peetersstraat 45 1830 Machelen	02/756.55.13
69. GEZ/25700	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Tremelo Baalsebaan 289 3120 Tremelo	016/53.75.40
70. GEZ/25800	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Kontich Antwerpsesteenweg 62 2550 Kontich	03/457.77.34

Nummer dossier	Benaming en adres	Telefoon
71. GEZ/25900	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Mortsel Meerminne 6 2640 Mortsel	03/443.94.00
72. GEZ/26000	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Kortesseem St.-Lambertusstraat 2 3722 Wintershoven	011/37.67.00
73. GEZ/26200	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Boortmeerbeek Heverplein 1 3191 Hever	015/51.11.65 015/51.11.16
74. GEZ/27100	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Zoutleeuw Prins Leopoldplaats 3 3440 Zoutleeuw	011/78.92.10
75. GEZ/27300	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Zoersel Oostmallebaan 50 2980 Zoersel	03/312.94.20 03/312.94.30
76. GEZ/27400	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Asse Gasthuisstraat 2 1730 Asse	02/452.65.05
77. GEZ/27500	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Schilde Oelegemsesteenweg 54 2970 Schilde	03/383.62.18
78. GEZ/27600	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Ham Roerdompstraat 6-7 3945 Ham	013/66.33.13
79. GEZ/27700	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Zwalm Zuidlaan 14 9630 Zwalm	055/49.84.87
80. GEZ/27900	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Sint-Katelijne-Waver Wilsonstraat 28A 2860 Sint-Katelijne-Waver	015/31.31.35
81. GEZ/28000	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Nijlen Dorpstraat 54 2560 Kessel	03/491.84.10
82. GEZ/28100	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Vorselaar Markt 14 2290 Vorselaar	014/50.00.21
83. GEZ/28300	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Huldenberg St. Jansbergsteenweg 44a 3040 Loonbeek	016/47.71.47 016/47.21.32
84. GEZ/28400	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Steenokkerzeel Tervuursesteenweg 173 1820 Perk	02/751.71.39

Nummer dossier	Benaming en adres	Telefoon
85. GEZ/28600	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Liedekerke Administratief Centrum - Gemeentehuis Opperstraat 1770 Liedekerke	053/66.49.68
86. GEZ/28700	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Koksijde Leopold II-laan 2 8670 Oostduinkerke	058/51.60.11
87. GEZ/28800	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Ranst Schildesteenweg 14 2520 Ranst-Oelegem	03/385.38.88
88. GEZ/28900	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Kraainem Dezangrélaan 17 1950 Kraainem	02/720.22.75
89. GEZ/29300	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Bertem Dorpsstraat 492 3061 Leefdaal	02/767.30.41
90. GEZ/29800	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Ingelmunster Oostrozebekestraat 4 8770 Ingelmunster	051/31.13.03
91. GEZ/30300	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Beersel Torleylaan 13 1650 Beersel (Huizingen)	02/356.73.18
92. GEZ/30400	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Holsbeek Dreef 1 3220 Holsbeek	016/31.42.70
93. GEZ/30500	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Kortenaken Miskomdorp 1 3470 Kortenaken	016/77.29.49
94. GEZ/31000	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Maaseik Mgr. Koningsstraat 12 3680 Maaseik	089/56.99.10
95. GEZ/31300	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Bierbeek Stationsstraat 32 3360 Bierbeek	016/46.10.74
96. GEZ/31600	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Zwijndrecht Dorp Oost 45 2070 Zwijndrecht	03/250.18.18
97. GEZ/32000	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Kortenberg De Walsplein 30 3070 Kortenberg	02/755.23.20
98. GEZ/32100	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Lubbeek Staatsbaan 126 3210 Lubbeek	016/62.91.30

Nummer dossier	Benaming en adres	Telefoon
99. GEZ/32200	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Ternat Kapelleveld 8 1742 Ternat	02/582.47.85
100. GEZ/32300	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Meise Godshuisstraat 33 1861 Wolvertem	02/269.18.82
101. GEZ/32400	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Erpe-Mere Oudenaardsesteenweg 458 9420 Erpe-Mere	053/63.00.50
102. GEZ/32500	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Diepenbeek Visserijstraat 10 3590 Diepenbeek	011/35.04.60
103. GEZ/32700	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Hove Esdoorn 4A 2540 Hove	03/460.10.89
104. GEZ/32800	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Bekkevoort E. Coolsstraat 17 3460 Bekkevoort	013/46.05.94
105. GEZ/32900	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Glabbeek Grotestraat 33 3380 Glabbeek	016/77.29.30
106. GEZ/33000	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Boutersem Oude Baan 24 3370 Boutersem	016/73.44.78
107. GEZ/33100	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Mechelen Bruul 52 2800 Mechelen	015/29.20.11
108. GEZ/33200	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Haacht Wespelaarsesteenweg 41 3150 Haacht	016/60.39.48
109. GEZ/33300	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Herent Mechelsesteenweg 485 3020 Herent	016/29.88.50
110. GEZ/33400	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Herne Edingsesteenweg 8A 1540 Herne	02/396.21.22
111. GEZ/33500	Dienst voor Gezinszorg van de vzw Welzijnsregio Noord-Limburg Kerkstraat 1 3910 Neerpelt	011/61.01.14 011/61.01.10
112. GEZ/33700	Dienst voor Gezinszorg van het OCMW van Gingelom Steenweg 111 3890 Gingelom	011/88.04.40
113. GEZ/33600	Welzijnszorg Kempen Antwerpseweg 1 2440 Geel	014/58.09.91

Verenigingen Zonder Winstoogmerk

Nummer dossier	Benaming en adres	Telefoon
1. GEZ/00200	Familiehulp Koningsstraat 306 1210 Brussel	02/227.40.10
2. GEZ/00300	Familiezorg West-Vlaanderen Biskajersplein 3 8000 Brugge	050/33.02.70 050/33.65.00
3. GEZ/00500	Familiezorg Oost-Vlaanderen Zwarte Zustersstraat 18 9000 Gent	09/225.78.83
4. GEZ/00800	Gezinszorg Villers Kammenstraat 51 2000 Antwerpen	03/232.60.09
5. GEZ/01400	Sociale Familiezorg Vleminckveld 28 2000 Antwerpen	03/213.40.30
6. GEZ/01500	Thuishulp St. Jansstraat 32 1000 Brussel	02/515.04.36
7. GEZ/06200	Landelijke Thuiszorg Remylaan 4b 3018 Wijnmaal-Leuven	016/24.39.90
8. GEZ/07400	Sociaal Centrum Antwerpsestraat 145 2500 Lier	03/491.86.54 03/491.86.55
9. GEZ/15200	Liers Centrum voor Bejaardenhulp Mechelstraat 14 2500 Lier	03/491.39.14
10. GEZ/16300	SOWEL-Thuiszorg vzw Kipdorp 41 2000 Antwerpen	03/231.37.34
11. GEZ/20200	Solidariteit voor Gezins- en Bejaardenhulp voor het Vlaamse Landsgedeelte Tentoonstellinglaan 72 9000 Gent	09/264.18.11
12. GEZ/22000	Joodse Dienst voor Gezins- en Bejaardenhulp Jacob Jacobstraat 2 2018 Antwerpen	03/201.52.21
13. GEZ/23300	Gezins- en Bejaardenhulp 'De Regenboog' Dorp Oost 25 2070 Zwijndrecht	03/210.96.60
14. GEZ/29400	Onafhankelijke Sociale Dienst-Gezinszorg Coupure (Links) 103 9000 Gent	09/269.85.90

Nummer dossier	Benaming en adres	Telefoon
15. GEZ/30200	Onafhankelijke Thuiszorg Verenigingen Overwinningsstraat 133-135 2830 Willebroek	03/860.70.00
16. GEZ/30800	vzw Thuisverzorging de 'Eerste Lijn' Nieuwstraat 38 3581 Beringen-Beverlo	011/42.45.35
17. GEZ/31200	Pajottenlands Centrum voor Gezins- en Bejaardenhulp Kroonstraat 1 1750 Lennik	02/532.09.59
18. GEZ/31500	Thuisgezondheidszorg Midden-Limburg St.-Trudoplein 14 3530 Helchteren	011/52.20.47

BIBLIOGRAFIE

Rapporten, tijdschriften, jaarverslagen en brochures

- CCVD (2000), *Gezinszorg, poetsdiensten DAC Vlaamse Gemeenschap: Loon- en arbeidsvoorwaarden voor het arbeiderspersoneel* (brochure).
- De Prins P., Lanoye H., Hedebouw G. & Henderickx E. (1995), *Het personeel in de bejaardensector: arbeidsorganisatie, werkbelasting, loon- en arbeidsvoorwaarden*, HIVA-K.U.Leuven/RUCA, Leuven/Antwerpen.
- Dupont P. (2003), 'Een zorgenkind minder. Vlaamse thuiszorg draait als nooit tevoren', *Weliswaar*, nr. 50, p. 49-51.
- Familiehulp (1989), *Jaarverslag 1988*, Brussel.
- Familiehulp (2002), *Jaarverslag 2001*, Brussel.
- Familiehulp (2003), *Jaarverslag 2002*, Brussel.
- Familiezorg Oost-Vlaanderen (2003), *Jaarverslag 2002*, Gent.
- Hedebouw G. & Deschamps M. (1999), *Tijd voor zorg in de thuiszorgsector*, HIVA-K.U.Leuven, Leuven.
- Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (2003), *Spreiding van de gezinszorg in Vlaanderen 2001*, Brussel.
- Pacolet J., Coudron V., Strobbe S. & Dewilde S. (2002a), *Plus est en vous herbekeken. Manpowerplanning in de zorgsector en de socioculturele sector. Deel 1. Het aanbod van zorgberoepen in de Vlaamse Gemeenschap 1995-2000*, HIVA-K.U.Leuven, Leuven.
- Pacolet J., Van De Putte I., Marchal A., Cattaert G., Degreef T., Verbrugghe K. & Dewilde S. (2002b), *Plus est en vous herbekeken. Manpowerplanning in de zorgsector en de socioculturele sector. Deel 2. De vraag naar zorgberoepen in de Vlaamse Gemeenschap 1995-2000*, HIVA-K.U.Leuven, Leuven.
- Pacolet J., Van De Putte I., Cattaert G., Coudron V., Degreef T. & Verbrugghe K. (2002c), *Plus est en vous herbekeken. Manpowerplanning in de zorgsector en de socioculturele sector. Deel 3. Prognoses tot 2005 en scenario's tot 2020 voor de zorgsector in de Vlaamse Gemeenschap*, HIVA-K.U.Leuven, Leuven.
- Provincie Vlaams-Brabant (2003), *Thuiszorg, onze zorg ... Samenwerkingsinitiatief Thuiszorg* (brochure).
- Van Damme B. & Winters S. (2003), *Ouder worden in de Westhoek. Op zoek naar toekomstgerichte modellen voor wonen en zorg in de Westhoek*, Provincie West-Vlaanderen, Brugge.

- VDAB (2002), *VDAB-opleidingen social profit: aanbod en realisaties*, Brussel.
- Vereniging van de diensten voor gezins- en bejaardenhulp van de Vlaamse gemeenschap (jaartal onbekend), folder, Brussel.
- Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (2002), *Bevraging thuiszorgdiensten. Conclusies wat betreft schaalgrootte openbare diensten gezinszorg*, intern document, Brussel.
- VIVO (jaartal onbekend), *Diensten voor gezinszorg*, intern document.
- VIVO (2003), intern document.

Internet

- SERV i.s.m. de Sectoriële Commissie Welzijns- en Gezondheidszorg en het Vlaams Instituut voor Vorming en Opleiding in de social profit (VIVO) (2003), *Sector: social profit, Profiel: verzorgende*,
<http://www.serv.be/servlet/genweb.servlet.MainServlet?toDo=open&id=1860>
 & (16 april 2003).
- Werkgroep Thuisverzorgers (1999), *Gids in de thuiszorg*,
http://www.seniorenet.be/Pages/Wonen_zorg/Thuiszorggids/gids_in_de_thuiszorg.php (30 april 2003).
- www.afosoc-vesofo.org/ (9 mei 2003).
- www.dienstencheque.be (4 september 2003).
- www.serv.be (16 april 2003).
- www.vcsपो.be (28 april 2003).
- www.verzorgende.be (6 mei 2003).

Gesprekken

- Rudy Pevenage, voorzitter paritair subcomité 318.02 (09/05/2003).
- Griet Robberechts, diensthoofd communicatie, Landelijke Thuiszorg (13/05/2003).
- Muriel Vochten, directeur hulpverlening, Familiehulp (20/05/2003).
- Elke Verlinden, stafmedewerker ouderbeleid en thuiszorg, Team Welzijnsvoorzieningen, VVSG (27/05/2003).
- Lieven Van Den Fonteyne, projectmedewerker schaalvergroting gezinszorg, Team Welzijnsvoorzieningen, VVSG (27/05/2003).
- Wim Heymans, medewerker, Team Thuiszorg, departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (05/06/2003).
- Ferre Weustenraad, Thuishulp (17/06/2003).
- Bart Labeeuw, Studiedienst Christelijke Centrale Voeding en Diensten (01/07/2003).
- Mil Luyten, ACOD, telefonisch gesprek (20/08/2003).
- Nele de Gols, VVSG, telefonisch gesprek (19/11/2003).

Ilse Goossens, medewerker, Team Thuiszorg, departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, telefonisch gesprek (20/11/2003).

Hilde Vanham, deskundige gezondheidszorg, dienst Welzijn en Gezondheid provincie Vlaams-Brabant (21/11/2003).

Cijfergegevens

Team Thuiszorg, interne cijfers.

Familiehulp, interne cijfers 2002.

Familiezorg Oost-Vlaanderen, interne cijfers 2002.

Familiezorg West-Vlaanderen, interne cijfers 2002.

Landelijke Thuiszorg, interne cijfers 2002.

Solidariteit voor het Gezin, interne cijfers 2002.

Thuishulp, interne cijfers 2002.

Besluiten, decreten en omzendbrieven

21/12/1990, Besluit van de Vlaamse regering houdende coördinatie en ondersteuning van de thuisverzorging.

24/07/1997, Besluit van de Vlaamse regering tot regeling van de erkenning en de subsidiëring van de diensten voor gezins- en bejaardenhulp, BS 29/11/1997.

- Bijlage bij het besluit van de Vlaamse regering tot regeling van de erkenning en de subsidiëring van de diensten voor gezins- en bejaardenhulp: statuut van de verzorgende in de thuiszorg.

07/04/1998, Besluit van de Vlaamse regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse regering van 21 december houdende de coördinatie en ondersteuning van de thuisverzorging, BS 16/06/1998.

14/07/1998, Decreet houdende de erkenning en de subsidiëring van verenigingen en welzijnsvoorzieningen in de thuiszorg, BS 05/09/1998.

18/12/1998, Besluit van de Vlaamse regering houdende de erkenning en de subsidiëring van verenigingen en welzijnsvoorzieningen in de thuiszorg, BS 30/03/1999.

- Bijlage 1: Diensten voor gezinszorg.
- Bijlage 2: Lokale dienstencentra.
- Bijlage 3: Regionale dienstencentra.

28/01/2000, Besluit van de Vlaamse regering tot regeling van de erkenning en de subsidiëring van opleidingscentra voor polyvalent verzorgenden, BS 09/03/2000.

- Bijlage 1: Bijkomende richtlijnen.

08/03/2000, Omzendbrief betreffende de vaststelling van de urencontingenten 2000.

17/03/2000, Ministerieel besluit inzake de kwaliteitszorg in de opleidingscentra voor polyvalent verzorgenden, BS 20/05/2000.

- Bijlage: Sectorspecifieke minimale kwaliteitseisen voor de opleidingscentra voor polyvalent verzorgenden.

10/07/2001, Besluit van de Vlaamse Regering tot regeling van de subsidiëring van de diensten voor logistieke hulp en aanvullende thuiszorg, BS 25/09/2001.

26/07/2001, Ministerieel besluit tot vaststelling van het bijdragesysteem voor de gebruiker van gezinszorg, BS 12/12/2002.

- Bijlage 1 bij het ministerieel besluit van 26/07/2001 tot vaststelling van het bijdragesysteem voor de gebruiker van gezinszorg.
- Bijlage 2 bij het ministerieel besluit van 26/07/2001 tot vaststelling van het bijdragesysteem voor de gebruiker van gezinszorg.

Collectieve arbeidsovereenkomsten

29/04/1999, Collectieve arbeidsovereenkomst houdende de oprichting van een fonds bestaanszekerheid genaamd 'Fonds Sociale Maribel' en vaststelling van zijn statuten, BS 17/12/1999.

29/04/1999, Collectieve arbeidsovereenkomst tot vervanging van de CAO van 18/06/1998 betreffende maatregelen ter bevordering van de tewerkstelling in de diensten gezins- en bejaardenhulp gesubsidieerd door de Vlaamse Gemeenschap, BS 16/02/2000.

07/06/2001, Collectieve arbeidsovereenkomst betreffende maatregelen ter bevordering van de tewerkstelling in de diensten voor gezinszorg van de Vlaamse Gemeenschap (sociale maribel IV), BS 06/12/2001.

19/12/2002, Collectieve arbeidsovereenkomst houdende oprichting van een fonds voor bestaanszekerheid genaamd 'Vormingsfonds gezinszorg Vlaamse Gemeenschap' en tot vaststelling van zijn statuten, BS 09/04/2003.